
NORGES HØYESTERETT

2022

INNHold

Norges Høyesterett i 2022	4
Prinsessen og statsmaktene	6
Statsmaktene og maktfordelingsprinsippet	8
Kongestolen i Høyesterett	9
Permisjon på Finnmarksvidda	10
Bures boahfin Alimusriektáil - Velkommen til Høyesterett!	12
Carsten Smith 90 år	14
Høyesteretts dommere	18
Høyesteretts administrasjon	20
Jordskifte i Høyesterett	22
Saker i 2022	24
Avgjørelser	27
Statistikk	32
Dialog over landegrensene	36
Høyesterett og advokatene	38
Nye advokater med møterett	40
Besøk til Agder	41
Åpen dag 2022	42

Skulptur gitt i gave fra Høyesterett til prinsesse Ingrid Alexandra på hennes 18-årsdag. Skulpturen heter «Hug Yourself» og er laget av kunstner Kari-Lena Flåten-Lindbæk.

NORGES HØYESTERETT I 2022

Høyesterettsjustitiarius Toril Marie Øie.
Foto: Kvaale.

RETTSSTATEN PÅ SPILL I EUROPA

I 2022 har verdien av demokrati og rettsstat blitt enda tydeligere. Begrepene er fylt med større alvor enn på lenge. Vi ser, med alt som skjer i land nær oss, at vi ikke kan ta rettsstaten eller demokratiet for gitt.

Med krigen i Ukraina ble folkerettens regler tilsidesatt. Fra september 2022 er Russland, etter å ha blitt ekskludert fra Europarådet et halvt år tidligere, ikke lenger tilsluttet Den europeiske menneskerettsdomstolen. Etter tiår med stadige skritt mot et bedre menneskerettsvern i Europa, er det tungt å konstatere at 2022 ga oss et så kraftig tilbakeslag.

Tilbakeslaget for grunnleggende demokratiske verdier skjedde ikke bare akutt, idet Russland invaderte Ukraina. Nedbyggingen av den europeiske rettsstaten har også skjedd mer gradvis, og dessverre i flere land. Rettsstatens idé bygger på at borgernes frihet er sikret når makten er tredelt. Men i Polen har den utøvende og lovgivende makt gått langt i å sikre seg kontroll over rettsvesenet gjennom flere reformer. Den utøvende og lovgivende makt har nå full kontroll over utnevnelsen av nye dommere. Disiplinærsystemet er endret, og justisministerens rolle i disiplinærsakene er økt betydelig. Justisministeren kan bestemme kutt i lønnen etter skjønnsmessige vurderinger. Dommere forteller at de som ikke føyer seg, utsettes for hets og svertetekampanjer. Lignende rapporter om angrep på dommeres uavhengighet får vi fra andre europeiske land, som Ungarn og Tyrkia. Heller ikke i Ukraina er domstolene uavhengige.

Når flomlyset rettes mot den akutte krigen i Ukraina, er det fare for at slike strukturelle rettsstatsutfordringer i deler av Europa kommer i bakgrunnen. Nettopp da hviler det et ekstra ansvar på oss. Nettopp da bør vi være påpasselige med å påpeke vår uro over utviklingen.

DEN NORSKE RETTSSTATEN

Behovet for å styrke vår norske rettsstat blir til sammenligning lite. Med det mener jeg ikke at ikke domstolene gjør feil. Det skjer. Men rettsstaten er likevel svært solid, og maktfordelingsprinsippet er ikke utfordret.

Også i vår rettsstat er det imidlertid behov for endringer. Stortinget vedtok i 2022 en grunnlovsendring som innebærer at Høyesterett skal ha i oppgave å avgjøre klager over Stortingets avgjørelse av om et stortingsvalg er gyldig. Nærmere bestemmelser om klagerett og klagegrunner skal fastsettes i lov. En slik rettslig klageordning er i samsvar med internasjonale anbefalinger. Jeg vil også fremheve betydningen av andre grunnlovsforslag som Stortinget skal ta stilling til i denne stortingsperioden: Grunnlovsbestemmelser om et tak på antall høyesterettsdommere og pensjonsalder for dommerne, vil utgjøre en skranke mot de øvrige statsmaktenes mulighet til å påvirke Høyesteretts dømmende virksomhet. Senket pensjonsalder er et virkemiddel som har blitt brukt i Polen. I Norge bør risikoen for en fremtidig utvanning av Høyesteretts makt fjernes helt, selv om den er minimal.

Til tross for at også rettsstaten Norge kan bli bedre, gjør den negative utviklingen i Europa først og fremst at jeg setter enda større pris på det gode og avklarte

samspillet mellom statsmaktene i landet vårt. Dette ble på et overordnet og institusjonelt nivå godt belyst da prinsesse Ingrid Alexandra, dagen før sin 18-årsdag, i januar 2022 besøkte Stortinget, Regjeringen og Høyesterett.

Også i det praktiske, daglige arbeidet kan norske domstoler, med Høyesterett i siste instans, helt uavhengig og med stor ansvarsfølelse utøve kontroll med at borgere og virksomheter ikke utsettes for urettmessig inngripen fra de andre statsmaktene. Gjennom rettsavklaring og rettsutvikling sørger vi for forutberegnelighet for og likebehandling av borgerne.

Også fra 2022 har vi mange eksempler på dette. Blant annet vurderte Høyesterett i flere ulike avgjørelser gyldigheten av myndighetenes restriksjoner og pålegg under koronapandemien. Disse sakene kan kanskje virke litt uaktuelle, nå som vi igjen har gjenopptatt vårt dagligliv slik det var før. Men etterfølgende kontroll er viktig for tilliten til rettsstaten. Avklaringene om hva som skal til for at slike inngrep er i tråd med lov, grunnlov og menneskerettigheter, er dessuten prinsipielt viktige for fremtiden dersom det oppstår nye pandemier eller andre kriser.

Når samfunnet endres, er det Høyesteretts oppgave å avklare gjeldende rett. Et nokså hverdagslig eksempel er spørsmålet om hva som er riktig straffnivå for promillekjøring med elektrisk sparkesykkel. Det avgjør Høyesterett tidlig i 2023. Også rusavgjørelsene fra Høyesterett våren 2022 er uttrykk for at endringer i samfunnet utløser behov for nye rettslige avklaringer. Stortingsflertallets syn ved behandlingen av rusreformen i 2021 la grunnlaget for Høyesteretts avgjørelser om at rusavhengige ikke lenger skal straffes for å besitte mindre mengder narkotika til egen bruk.

TILLIT OG ÅPENHET

2022 var året da vi endelig kunne åpne opp for fullt igjen, etter to år med ulike koronarestriksjoner. Vi har igjen tatt i bruk mange av de viktige fysiske møteplassene vi under pandemien måtte legge på is eller avholde i digital form, og vi har etablert nye. Vi har kunnet reise utenlands igjen, som til EFTA-domstolen i Luxembourg, og vi har tatt imot internasjonalt besøk, som da EMD-president Robert Spano og den norske dommeren Arnfinn Bårdsen kom hit i mai 2022. Også dialogen med sentrale hjemlige aktører er styrket ved at vi igjen kan invitere til fysiske møter i Høyesteretts hus. Kanskje har det aldri vært så stor aktivitet her som i 2022, med mange store arrangementer og nesten daglige besøk og omvisninger i det flotte bygget vårt.

Vårt ønske om å være en åpen og tilgjengelig domstol kommer til uttrykk på flere måter. Det siste året har vi lagt ned mye arbeid i å formidle avgjørelser og saker på en måte som er enklere å forstå for publikum og presse. Og når Høyesterett i januar 2023 settes i plenum for å behandle en sak som reiser spørsmål om Svalbardtraktatens geografiske virkeområde, vil det for første gang være mulig å følge ankeforhandlingen på nettsiden vår. Vi har lenge jobbet for å kunne strøme rettsmøter i Høyesterett, og i fjor sommer ga Stortinget en lovhjemmel for dette. Senere i år får vi på plass permanent og bedre utstyr. Vi ser frem til å gjøre Høyesterett tilgjengelig for et enda større publikum. I et Europa der rettsstatsprinsippene er svekket, er åpenhet om vårt arbeid viktigere enn noen gang.

Oslo, 16. januar 2023

Toril Marie Øie
Toril Marie Øie

Norge har et domstolsystem med domstoler på tre nivåer – 23 tingretter i første instans, seks lagmannsretter som alminnelige ankedomstoler i andre instans og Høyesterett på toppen. Grunnloven § 88 uttrykker det slik: «Høyesterett dømmer i siste instans.»

Anker i alle typer saker kan i prinsippet bringes inn for Høyesterett – sivile tvister, herunder forvaltningssaker, og straffesaker. Høyesterett behandler også grunnlovsspørsmål. Høyesterett er altså rikets øverste forfatningsdomstol, forvaltningsdomstol, tvistedomstol og straffedomstol.

Høyesterett er en prejudikatdomstol med hovedoppgave å arbeide for rettsavklaring og rettsutvikling innenfor de rammene som følger av grunnlov, lov og Norges folkerettslige forpliktelser. Høyesterett avgjør med endelig virkning rettsforholdet mellom partene i saker som er brakt inn for domstolen. Men Høyesteretts rettsoppfatning blir også fulgt av de øvrige domstolene og av rettslivet ellers. Dermed får Høyesterett avgjørende innflytelse på hva som er gjeldende rett i landet.

PRINSESSA OG STATSMAKTENE

Det var ein litt mørk, men klar torsdag i januar 2022 – dagen før prinsesse Ingrid Alexandra fylte 18 år. Landet var igjen nedstengt, for koronapandemien hadde blussa opp igjen. Enda ein gong var rettssalane tomme og rettsmøta digitale. Og alle som skulle til Høgsteretts hus, brukte munnbind. Munnbind hadde også ho som ein dag skal bli Noregs dronning, da ho steig ut av bilen og blei helsa velkommen av høgsterettsjustitiarius Toril Marie Øie og direktør Bente J. Kraugerud.

EIN TRADISJON FØR 18-ÅRSDAGEN

Det er ein tradisjon at ein kommande monark, dagen før myndighetsdagen sin, besøker dei tre statsmaktene. Far til prinsessa, kronprins Haakon, gjorde det same i 1991. Dagen gir ei innføring i korleis eidsvollsmennene fordelte makta mellom eit lovgivande, eit utøvande og eit dømmende organ. I 1814 laga dei ei grunnlov i tråd med Montesquieus maktfordelingsprinsipp. Dagen til prinsessa starta i Stortinget, før ferda gjekk til Høgsterett og til slutt til Statsministerens kontor.

LYNINNFØRING I MAKTFORDELINGSPRINSIPPET

I foajeen til Høgsterett venta dei fire «etter embetsalder» eldste høgsterettsdommarane på prinsesse Ingrid Alexandra. Desse dommarane vil etter Grunnlova også inngå i Riksretten, med justitiarius i forsetet.

I sofaen på kontoret til justitiarius fekk prinsessa høyre korleis rolla til Høgsterett har utvikla seg sidan 1814: korleis Høgsterett ikkje berre avgjer ei sak med endeleg verknad mellom partane, men gjennom sakene arbeider for rettsavklaring og rettsutvikling. Domstolane med Høgsterett i siste instans fører også kontroll med at Stortinget, regjeringa og forvaltninga elles held seg innanfor grunnlov, lov og Noregs internasjonale menneskerettsforplikingar.

Noreg er ein rettsstat, og Høgsterett og domstolane er heilt uavhengige i si dømmende verksemd. Dei andre statsmaktene kan ikkje gripe inn i konkrete saker som står for retten.

KVINNENE KJEM

Omvisinga – direktesend på tv – gjekk gjennom Høgsteretts to rettssalar, der noko over hundre saker blir prosederte munnleg kvart år. I Noreg har vi til forskjell frå mange andre land berre éin høgsterett, som behandlar saker frå alle rettsområde: Høgsterett er både Noregs øvste forfatningsdomstol, forvaltningsdomstol, tvistedomstol og straffedomstol.

På eit av dommarromma fekk prinsessa sjå portretta av alle høgsterettsdommarane sidan domstolen blei etablert, i 1815. Bileta vitnar om kor mannsdominert domstolen var dei første 150 åra. Først godt ut på den tredje veggen med portrett heng biletet av Lily Bølviken. Ho inntok sete som første kvinnelege høgsterettsdommar i 1968. I dag har vi kvinneleg justitiarius, og med henne er 8 av 20 dommarar kvinner.

Ein gong i framtida vil også prinsesse Ingrid Alexandra kunne brøyte ny veg – som Noregs første regjerande dronning i moderne tid.

Prinsesse Ingrid Alexandra og justitiarius Toril Marie Øie i dommarrommet til Høgsteretts Første avdeling. Munnbinda var lagt vekk i samband med fotograferinga.

STATSMAKTENE OG MAKTFORDELINGS- PRINSIPPET

Grunnlova bygger på maktfordelingsprinsippet og fordeler statsmakt mellom den lovgivande, den utøvande og den dømmende makta:

- Stortinget vedtar lover og gjer andre vedtak, mellom anna om budsjett og deltaking i internasjonalt samarbeid.
- Regjeringa og den offentlege forvaltninga set lovene og andre vedtak frå Stortinget, ut i livet.
- Domstolane dømmer etter dei lovene som Stortinget har vedtatt. Høgsterett dømmer i siste instans.

I saker som blir reiste for domstolane, har domstolane – med Høgsterett i siste instans – etter Grunnlova § 89 rett og plikt til å prøve om lover og forvaltningsvedtak strider mot Grunnlova. Domstolane prøver også om forvaltningsvedtak er i samsvar med alminneleg lov, og om lovgiving og forvaltningsvedtak er i samsvar med menneskerettsforpliktingar. Ved denne kontrollen trekker Høgsterett i siste instans opp rettslege rammer for offentlig myndigheitsutøving og vernar om rettsstaten.

Stortingspresident Masud Gharahkhani og
resten av presidentskapet vitja Høgsterett
17. februar 2022.

Justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl
på kontoret til justitiarius Toril Marie Øie under
eit besøk i Høgsterett 5. desember 2022.

Tre generasjonar i Høgsteretts kongestol: 1. Prinsesse Ingrid Alexandra (2022). 2. Kong Harald (2015). Foto: Morten Brakestad.
3. Kronprins Haakon (1991). Foto: Agnete Brun/NTB.

KONGESTOLEN I HØGSTERETT

På kontoret til høgsterettsjustitiarius står ein gammal rokokkostol i tre. Det skal vere landets eldste og mest praktfulle rokokkostol. Stolen er utstyrt med «billedghuggerier, ægte forgyldning og rødt fløyel til sæde, ryg og armer, samt andre ziirater». Øvst på ryggen er det eit gjennombrote felt med ei løve og ei tredimensjonalt skoren kongekrone på toppen.

Stolen blei laga midt på 1700-talet av den leiande stolmakaren på den tida, Jens Wedøe (1718–1787). Akkurat kva år stolen blei ferdigstilt, er noko uklart. I historiske verk heiter det at han blei laga til kong Frederik Vs besøk til Christiania 3. til 7. juni 1749 og seinare flytta til Overhoffretten (den høgaste rettsinstansen i Noreg på den tida) på Akershus festning. Men det er også opplysningar som tyder på at stolen blei laga i 1760 til erstatning for ein eldre stol som tilhørde justitiarius i Overhoffretten.

Uansett om stolen blei laga til kong Frederik Vs besøk eller seinare, har han i nyare tid fungert som stol for dei kongelege. Kong Harald, kronprins Haakon og prinsesse Ingrid Alexandra har brukt han under sine besøk i Høgsterett. Før dei legg vi til grunn at kong Haakon og kong Olav brukte stolen. Stolen blir berre brukt under kongelege besøk i Høgsterett og ikkje av nokon andre.

Aage Thor Falkanger, høgsterettsdommar

Foto: Jiri Havran.

PERMISJON PÅ FINNMARKSVIDDA

Foto: Cecilie Østensen Berglund.

Vinteren 2022 hadde høyesterettsdommer Cecilie Østensen Berglund studiepermisjon for å fordype seg i samerett og problemstillinger knyttet til nordområdene.

Høyesterettsdommer Cecilie Østensen Berglund.

– For å sikre løpende etterutdanning av egne dommere, har Høyesterett en studiepermisjonsordning som gir dommerne anledning til å fordype seg i bestemte temaer. Jeg ville bruke min permisjon til å lære mer om nordområdene og om ulike samiske grupper.

Samerett er et høyaktuelt rettsfelt. Et gjennomgående trekk ved de senere sakene som berører samiske rettigheter, er at Norges internasjonale forpliktelser til beskyttelse av urfolks rettigheter, sammen med Grunnloven § 108, tillegges stadig større betydning. Dette innebærer et spennende og krevende rettskildebilde, der Høyesterett som prejudikatdomstol har et særlig ansvar for å tolke og klargjøre den rettslige forståelsen av de aktuelle kildene.

Store deler av studiepermisjonen min ble tilbrakt i Finnmark, med mye tid på vidda sammen med ulike samiske reindriftsutøvere. Jeg var med på å samle reinflokker og delta under reintelling, og fikk også bli med på nødvendig fóring av rein som følge av beitekrise. Gjennom tiden på vidda fikk jeg kunnskap om klimaendringenes betydning for tradisjonell reindrift. Oppholdet i Finnmark lærte meg også mer om den sjøsamiske kulturen og utviklingen av kystfisket i nord.

Jeg innhentet kunnskap fra både unge og eldre reindriftsutøvere og fra samiske fiskere. Videre snakket jeg med representanter fra Sametinget og Statsforvalteren, og med dommere, politiet, advokater og academia om ulike temaer knyttet til utøvelse av urfolksrettigheter.

Det følger av Grunnloven § 108 at statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Denne plikten omfatter også domstolene. Det er viktig at også den samiske dimensjonen i en sak gis en forsvarlig behandling.

Høyesterett har de siste årene behandlet flere svært sentrale saker som berører samiske forhold, som plenumssaken om forvaltningen av en betydelig del av grunnen i Finnmark ([HR-2018-456-P](#)) og storkammersaken i 2021 om vindkraftanleggene på Fosen ([HR-2021-1975-S](#)). I sistnevnte sak kom Høyesterett til at vedtaket om å tillate vindkraftanleggene krenket reindriftsutøvernes tradisjonelle kulturutøvelse, i strid med FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 27.

Vuodđolága § 108:s boahťa ovdan ahte stáhtalaš eiseválddiin lea geatnegasvuohta láhčit dilálašvuodaid dasa, ahte sámi álbmot sáhtta sihkkarastit ja ovddidit iežas giela, kultuvrra ja servodateallima. Dát geatnegasvuohta gusto maiddái duopmostuoluide. Lea dehálaš ahte maiddái sámi dimenšuvdna áššiin gieđahallojuvvo dohkálaččat.

Alimusriekti lea maŋmuš jagiid meannudan máŋga hui guovddáš ášši mat guoskkahit sámi dilálašvuodaid, nu mo dievasášši mo stuorra oassi Finnmárkku opmodagas galgá hálddašuvvot ([HR-2018-456-P](#)) ja stuorakámmirášši 2021:s bieggafápmorusttegiid birra Fovsenis ([HR-2021-1975-S](#)). Maŋ áššis oaivvildii Alimusriekti ahte mearrádus addit lobi bieggafápmorusttegiidda loavkašuhťii boazodolliid árbevirolaš kulturdoaimma, ON-konvenšuvnna siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid artihkal 27 vuostá.

Jeg vil gjerne takke alle som tok imot meg og som delte kunnskapen sin med meg. Ollu giitu.

En av de viktigste erfaringene jeg tok med meg, er bevisstheten om at dommere på dette feltet, i motsetning til de fleste andre rettsområder, har liten bakgrunnskunnskap om faktiske forhold. Det innebærer at domstolene i slike saker må åpne for bred bevisføring om faktiske forhold, kultur og tradisjon. En slik bevisføring vil sammen med grundige redegjørelser for de rettslige temaene sakene reiser, gi dommerne bedre mulighet til å stille de rette spørsmålene, foreta de nødvendige avveiningene og avsi rett dom.

Studiepermisjonen ga inspirasjon både til ytterligere læring om samiske forhold og til å dele kunnskapen min med andre. I tiden etter permisjonen har jeg holdt en rekke foredrag om temaet.

Cecilie Østensen Berglund, høyesterettsdommer

Første rekke fra venstre: Sametingspresident Silje Karine Muotka, høyesterettsjustitiarius Toril Marie Øie og ordförande i Högsta domstolen i Sverige, Anders Eka. Andre rekke fra venstre: Tidligere høyesterettsdommer Magnus Matningsdal, tidligere sametingspresident Aili Keskitalo og lagdommer og leder av Utmarksdomstolen for Finnmark, Nils Asbjørn Engstad.

BURES BOAHTIN ALIMUSRIEKTÁI!

Velkommen til Høyesterett!

I 2022 arrangerte Høyesterett sammen med Pluricourts (UiO) og Domstoladministrasjonen ved Samisk forum seminaret «Samiske saker i norske domstoler – nasjonale og internasjonale perspektiver». Formålet var å sette den samiske dimensjonen på dagsorden og bidra til å styrke kunnskap om og bevissthet rundt samerettslige problemstillinger.

BERØRER DOMSTOLER OVER HELE LANDET

Arrangementet hadde sterk samisk deltagelse og rettens aktører var godt representert. Advokater, representanter for påtalemyndigheten og dommere fra alle tre instanser, inkludert nesten alle dommerne i Norges Høyesterett, var med. Også høyesterettsdommere fra Sverige og Finland deltok. Til stede var også deltakere fra forvaltningen.

Seminaret ble holdt i en fullsatt møtesal i Høyesteretts hus. I tillegg deltok flere digitalt, og seminaret ble dessuten strømmet i sin helhet på Høyesteretts nettside.

Rettstvister med en samisk dimensjon kan oppstå hvor som helst i landet. Med hele Norge som rettskrets behandler Høyesterett jevnlig saker som på ulike måter berører samiske forhold, både i forvaltningssaker, straffesaker og grunnlovssaker.

Da høyesterettsjustitiarius Toril Marie Øie åpnet seminaret, understreket hun hvor viktig det er at domstoler i hele Norge – på alle nivåer – behandler samiske saker like grundig, upartisk og med den samme høye kvaliteten som ellers.

KREVER KUNNSKAP OM SAMISK KULTUR

Justitiarius Øie mener norske dommere i utgangspunktet har gode forutsetninger for å behandle samerettslige spørsmål.

– Norske dommere legger vekt på at en sak skal belyses best mulig, både når det gjelder faktum og jus. Vi er generalister og vant til å arbeide med rettsområder vi ikke kjenner mye til fra før. Tolkning og anvendelse av konvensjonsforpliktelser er også

Høyesterett jobber kontinuerlig med å styrke kunnskapen om samiske forhold. I tillegg til at dommere deltar på seminarer og andre fora der samerettslige spørsmål er tema, har Høyesterett to utredere med et særlig ansvar for rettsområdet.

I domstoler som har rettskrets som helt eller delvis omfatter forvaltningsområdet for samisk språk, er det en rett til å bruke samisk. Siden Høyesterett har hele landet som rettskrets, gjelder dette også i Høyesterett.

Sammendrag av avgjørelser fra Høyesterett som gjelder samerettslige spørsmål publiseres på samisk på Høyesteretts samiske nettside. Enkelte avgjørelser oversettes i sin helhet.

Alimusrieki bargá jotkkolaččat nannet máhtu sámi diliid birra. Earret dan ahte duopmárat servet semináraide ja eará foraide gos sámeriekte-gažaldagat leat fáddán, leat Alimusrievttis guokte čielggadeaddji geain lea erenoamáš ovddasvástádus dán riektesuorgái.

Duopmostuoluin main lea riektebiire mii ollásit dahje belohahkii fátmasta sámegiela hálddašanguovllu, lea vuoigatvuohta geavahit sámegiela. Daningo Alimusrievttis lea olles riika riektebiiren, de dat gusto maiddá Alimusriektái.

Čeahkkáigeasut sámerievttálaš áššiid mearrádusain maid Alimusriekti lea dahkan almmuhuvvojit sámegillii Alimusrievtti neahttasiidui. Muhtin mearrádusat jorgaluvvojit ollislaččat.

Det siste året har vi i to omganger tatt imot samiske veivisere. Samiske veivisere er ungdom som reiser rundt i Norge og holder foredrag om samisk kultur og samfunnsforhold.

Matlmuš jagi leat sámi ofelaččat fitnan guossis guktii. Sámi ofelaččat leat nuorat geat mátkkoštit Norggas ja logaldallet sámi kultuvrra ja servodatdiliid birra.

en del av hverdagen i domstol-Norge, selv om vi kjenner noen konvensjonsbestemmelser mer inngående enn andre. Men – og det er et viktig men: Samisk kultur, sedvaner og rettsoppfatninger vil ofte prege sakene. Og her vil det variere hvor stor kunnskap dommerne har.

ADVOKATENES ANSVAR

Heldigvis står ikke dommerne alene. Som ellers på områder som krever særlig innsikt, hviler det et stort ansvar på advokatene som prosederer. Det forventes at de har kunnskapen som trengs om samenes kultur, historie, sedvaner og rettsoppfatninger, og at de evner å formidle kunnskapen på god måte.

– At alle aktørene i rettssystemet har nødvendig kunnskap er en forutsetning for å skape tillit til rettssystemet fra den samiske befolkningen, sa Toril Marie Øie til tilhørerne.

CARSTEN SMITH 90 ÅR

Sommeren 2022 fylte Carsten Smith 90 år. Smith ble i 1991 høyesterettsjustitiarius, uten tidligere ledererfaring og uten å ha vært fast dommer fra før. Han skulle bety mye for utviklingen av Høyesterett som statsmakt.

Da setet som høyesterettsjustitiarius ble ledig i 1991, fikk Carsten Smith, da jusprofessor ved Universitetet i Oslo, en overraskende forespørsel: Kunne han tenke seg å søke stillingen som øverste leder i Høyesterett?

– Jeg hadde aldri selv funnet på å søke! Det var jo innarbeidet praksis gjennom så lang tid at justitiarius ville bli valgt blant en av de dommerne som var i Høyesterett fra før. Jeg var dessuten fornøyd med å være professor ved fakultetet og tenkte at det var den fineste stillingen jeg kunne få her i verden, forteller Smith selv.

Selv om forespørselen – for Smith – kom ut av det blå, brukte han ikke lang tid på å bestemme seg for å søke. Han hadde jo alltid vært så interessert i det Høyesterett gjorde.

– I høy grad hadde jeg levd med Høyesteretts avgjørelser. De var råstoffet i mitt arbeid ved universitetet. Gjennom livet hadde jeg også tenkt litt på spørsmålet om å søke på jobb som dommer, men aldri justitiarius. Et par ganger var jeg inne i kortvarige konstitusjoner som dommer, og det tallet sikkert litt i vurderingen av hvorvidt de kunne bruke meg.

Da justitiariusjobben ble hans, skulle Smith, som gjennom hele sin karriere hadde konsumert Høyesteretts avgjørelser, som hadde lest dem, analysert dem og kritisert dem, selv lede arbeidet med å lage dem.

DET MEST KREVENDE VED JOBBEN

Justitiarius leder alltid de rettsmøtene han eller hun selv deltar i. Det er også rollen som rettsformann Smith husker som den største utfordringen fra sin tid i Høyesterett. I tillegg til å lede rettsmøtene, er justitiarius alltid den første til å legge frem sitt syn under rådslagningen etterpå.

– Det var enormt krevende å være rettsformann i alle saker, både tidsmessig og intellektuelt. Utenfor Høyesterett kjenner ikke så mange til rettsformannens rolle og hvilken jobb det innebærer. I mange andre land ligger det ikke så mye på justitiarius, og noen steder er det faktisk den yngste dommeren som starter rådslagningen. Ekstra krevende syntes jeg det var å skulle tenke på prejudikatsiden av saken, hver eneste gang, sier Smith.

UTVIKLINGEN TIL EN PREJUDIKATDOMSTOL

Å skrive prejudikater innebærer at man gjennom avgjørelsene ikke kun avgjør den konkrete saken som behandles. I domskrivingen anstrenger dommerne seg for å formulere normer og gi bredere avklaringer om hva som er gjeldende rett for det spørsmålet man har til behandling.

At Høyesterett skulle skrive prejudikater hadde vært en fanesak for Carsten Smith lenge før han ble justitiarius. Han husker særlig tilbake til dommerseminaret i Tromsø i 1974 hvor han i sitt foredrag tok til orde for at Høyesterett i større grad burde konsentrere seg om å skrive prinsipielle, rettsutviklende avgjørelser.

CARSTEN SMITH

Født 1932 i Oslo

Professor i rettsvitenskap ved Universitetet i Oslo, 1964–1991

Høyesterettsjustitiarius i 1991–2002

Har mottatt den nordiske juristprisen (1996) og Rettssikkerhetsprisen (2010)

Æresdoktor ved en rekke universiteter

Har utgitt en rekke bøker og juridiske artikler

Foto: Lise Åserud/NTB.

Et prejudikat er en rettsavgjørelse fra Høyesterett som avklarer hvordan en rettsregel skal forstås eller hvordan et bestemt rettsspørsmål skal løses. Den rettsoppfatningen som prejudikatet gir uttrykk for, følges av domstolene i senere saker og av rettslivet ellers. Dersom det for Høyesterett oppstår spørsmål om å fravike et prejudikat, kan saken bli behandlet i storkammer eller plenum.

Justitiarius Carsten Smith som leder av Høyesterett i plenum under domsavsigelse 16. november 2000. Saken gjaldt betydningen av feil i den norske gjennomføringen av EØS-direktiver (Rt. 2000 side 1811). Foto: Lise Åserud/NTB.

– Foredraget ble ikke godt mottatt. Jeg fikk kraftig motbør. Holdninger til prejudikater på den tiden var at det var den enkelte sak som skulle avgjøres. Så var det av og til at man ikke kom unna å legge opp avgjørelsen slik at den ble retningsgivende også for andre saker. Men man skulle gjøre rekkevidden så liten som mulig, for det var ikke Høyesteretts rolle å dra dette ut. Man skulle legge under seg så lite nytt som mulig. Man skulle være den kloke siste instans som lagde gode avgjørelser i den konkrete saken, men ikke noe særlig mye mer enn det, forteller Smith.

En rettsutviklende rolle hadde likevel vokst frem mer og mer, særlig på de rettsområder der man stanget mot den faktiske samfunnsutviklingen.

– Erstatningsretten er et tydelig eksempel. Man fikk et teknologisk samfunn som medførte nye tilfeller av skader. Culpa-normen ble strammere og strammere, så kom man til slutt, gjennom domstolskapt rett, frem til det objektive erstatningsansvaret.

I dag tenker vi jo at nær sagt alle avdelingsavgjørelser fra Høyesterett er et prejudikat?

– Ja, ikke sant! Det er så vidunderlig når du sier det, for det er jo dette som var min kongstanke.

UTREDERNE KOMMER INN

Da Carsten Smith tiltrådte som høyesterettsjustitiarius, var grunnarbeidet for å kunne utvikle Høyesterett til en prejudikat-domstol i gang. Et utvalg var satt ned for å utrede det som senere ble kalt to-instansreformen. Som justitiarius var Smith klar på at dersom domstolen skulle klare å bruke tiden sin på prinsipielle og retningsgivende avgjørelser, måtte Høyesterett ta inn færre saker, og dommerne måtte ha mer hjelp.

Oppbyggingen av et utrederkorps, som skulle bistå dommerne i ankeutvalget med å sile ankene, ble en hovedoppgave for Smith. Silingen var viktig for å sikre at det var sakene med størst potensial for å gi prinsipielle avklaringer, som ble sluppet inn.

– Rent praktisk handlet det om å få nødvendig tilslutning fra regjering og storting, både med tanke på å få hjemler for å kunne sile og ressurser til silingsarbeidet. Og samtidig var det å få Høyesterett selv til å gå inn for dette, sier Smith.

Smith mente sågar at utrederne burde bistå dommerne i enda større grad enn det de gjør i dag, som i arbeidet med å lage utkast til avdelingsavgjørelser. Det fikk han ikke igjennom som justitiarius, og også i dag skriver dommerne avgjørelsene sine fullt ut selv.

– Jeg møtte selvsagt motstand, men fikk til en del. Og etter meg er det andre som på utmerket vis har utviklet institusjonen videre.

KRIGSBARNET OG MENNESKERETTIGHETENE

Et hovedanliggende for Carsten Smith har vært å løfte frem fremmed rett som en sentral rettskilde for domstolene, særlig menneskerettigheter. Urfolks rettigheter og sameretten ligger hans hjerte særlig nært. Engasjementet for menneskerettighetene hadde han med seg fra ungdomstiden.

– Jeg er et krigsbarn. Min oppvekst var krig. Veggene våre hjemme var fulle av kart hvor frontlinjene ble tegnet opp og flyttet etter hvert som troppene rykket frem. Jeg var ung nok til å bli reddet av min alder, men gammel nok til å registrere alt

som skjedde. Kjernefamilien min slapp greit unna, men jeg hadde en fetter og en onkel som ble sendt til Tyskland. Begge overlevde, den ene fra Sachsenhausen, den andre fra et tysk fengsel, forteller Smith.

– Etter krigen kom FNs menneskerettighetserklæring, og jeg og andre mente at den måtte inn i norsk rett. Men man måtte jobbe litt for å få dette inn i lovverket, og senere inn i Grunnloven.

Smith ledet menneskerettslovutvalget en stund før han tiltrådte som justitiarius. Arbeidet la grunnlaget for menneskerettsloven, som ble vedtatt i 1999, og som gjorde en rekke internasjonale menneskerettskonvensjoner til norsk lov, med forrang foran annen lovgivning.

MAKTFORSKYVNINGEN

I dag står menneskerettighetene sentralt i behandlingen av svært mange rettslige spørsmål, på så godt som alle samfunns-områder. I 2014 fikk de et eget kapittel i Grunnloven.

– Jeg har stor respekt for de stortingslederne som ledet den siste grunnlovsrevisjonen. Med menneskerettighetene inn i Grunnloven skjedde det en klar maktforskyvning i favør av domstolene. Stortinget kan ikke tulle med menneskerettighetene i sitt vanlige lovarbeid. Det passer Høyesterett på, som vokter av Grunnloven og menneskerettighetene, understreker Smith.

Smith var som justitiarius opptatt av å hevde Høyesteretts stilling overfor de to andre statsmaktene. Utviklingen av prejudikatdomstolen var bare ett ledd i dette. En annen kamp var å få løsrevet administrasjonen av domstolene fra Justisdepartementet.

– Dette var ingen spøk. Jeg har ikke noe negativt å si om Justisdepartementet som hadde fått dette ansvaret i 1814. Da skjedde ting fort. Men det var jo ingen grunn til at departementet skulle sitte og administrere domstolene. Det er i strid med hva man stort sett tenker om uavhengigheten til domstolene, sier han.

Smith ledet kommisjonen som utredet domstolenes organisering og vant til slutt frem med sitt syn om at den administrative styringen av domstolene måtte skilles ut fra Regjeringen, den andre statsmakt. I 2002 ble Domstoladministrasjonen etablert.

EN GRUNNMUR Å BYGGE PÅ

Carsten Smith er nå 90 år og følger fortsatt godt med. Men professoren som før konsumerte og som justitiarius siden produserte høyesterettsavgjørelser, har lagt vekk den intense domslesningen. Engasjementet er der like fullt. Dette året har han blant annet oppsummert sitt juridiske virke i en digital artikkelserie på Juridika. Her ser han tilbake på sin lange karriere – og på en høyesterett som har utviklet seg videre i tråd med arbeidet han i sin tid la ned.

– Det er ikke noe bedre et menneske kan håpe på enn at andre bygger videre på den grunnmuren man selv begynte på, oppsummerer Carsten Smith.

Intervjuet av Ida Dahl Nilssen, informasjonssjef i Høyesterett

HØYESTERETTS DOMMERE

ARNFINN BÅRDSSEN (55) har permisjon for å være dommer i Den europeiske menneskerettsdomstolen.

En mer detaljert oversikt over dommernes bakgrunn finnes på www.hoyesterett.no

Foto: Sturlason.

TORIL MARIE ØIE (62)

Toril Marie Øie vokste opp i Oslo. Hun tok juridisk embetseksamen i 1986 og tiltrådte som høyesterettsdommer 1. august 2004. Hun kom fra stilling som avdelingsdirektør i Justisdepartementets lovavdeling. Øie tiltrådte som justitiarius i Høyesterett 1. mars 2016.

JENS EDVIN A. SKOGHØY (67)

Jens Edvin A. Skoghøy vokste opp på Ringvassøya i Troms. Han tok juridisk embetseksamen i 1980. Han var dommer i Høyesterett fra 11. august 1997 til 1. februar 2017. Etter ny utnevning tiltrådte han igjen 12. oktober 2020. Han kom fra stilling som professor ved Universitetet i Tromsø. Skoghøy har vært fast stedfortreder for justitiarius siden oktober 2021.

HILDE INDREBERG (65)

Hilde Indreberg vokste opp i Oslo. Hun tok juridisk embetseksamen i 1987 og tiltrådte som høyesterettsdommer 1. april 2007. Hun kom fra stilling som avdelingsdirektør i Justisdepartementets lovavdeling.

BERGLJOT WEBSTER (56)

Bergljot Webster vokste opp i Oslo. Hun tok juridisk embetseksamen i 1992 og tiltrådte som høyesterettsdommer 15. august 2009. Hun kom fra stilling som privatpraktiserende advokat.

WILHELM MATHESON (67)

Wilhelm Matheson vokste opp i Oslo. Han tok juridisk embetseksamen i 1982 og tiltrådte som høyesterettsdommer 1. november 2009. Han kom fra stilling som privatpraktiserende advokat.

AAGE THOR FALKANGER (57)

Aage Thor Falkanger vokste opp i Bærum. Han tok juridisk embetseksamen i 1991 og tiltrådte som høyesterettsdommer 1. mai 2010. Han kom fra stilling som professor ved Universitetet i Tromsø.

KRISTIN NORMANN (68)

Kristin Normann vokste opp i Bærum. Hun tok juridisk embetseksamen i 1982 og tiltrådte som høyesterettsdommer 9. august 2010. Hun kom fra stilling som privatpraktiserende advokat.

RAGNHILD NOER (63)

Ragnhild Noer vokste opp på Svartskog og i Orkanger. Hun tok juridisk embetseksamen i 1985 og tiltrådte som høyesterettsdommer 1. oktober 2010. Hun kom fra stilling som lagdommer i Borgarting lagmannsrett.

HENRIK BULL (65)

Henrik Bull vokste opp i Bærum. Han tok juridisk embetseksamen i 1984 og tiltrådte som høyesterettsdommer 17. januar 2011. Han kom fra stilling som dommer ved EFTA-domstolen.

KNUT H. KALLERUD (66)

Knut H. Kallerud vokste opp på Hvittingfoss og i Kongsberg. Han tok juridisk embetseksamen i 1983 og tiltrådte som høyesterettsdommer 16. juli 2011. Han kom fra stilling som assisterende riksadvokat.

PER ERIK BERGSJØ (64)

Per Erik Bergsjø vokste opp i Steinkjer. Han tok juridisk embetseksamen i 1985 og tiltrådte som høyesterettsdommer 1. mars 2012. Han kom fra stilling som privatpraktiserende advokat.

ARNE RINGNES (67)

Arne Ringnes vokste opp i Oslo. Han tok juridisk embetseksamen i 1982 og tiltrådte som høyesterettsdommer 18. august 2014. Han kom fra stilling som privatpraktiserende advokat.

WENCHE ELIZABETH ARNTZEN (63)

Wenche Elizabeth Arntzen vokste opp i Bærum. Hun tok juridisk embetseksamen i 1986 og tiltrådte som høyesterettsdommer 29. september 2014. Hun kom fra stilling som dommer i Oslo tingrett.

INGVALD FALCH (59)

Ingvald Falch vokste opp i Vadsø. Han tok juridisk embetseksamen i 1989 og tiltrådte som høyesterettsdommer 1. september 2015. Han kom fra stilling som privatpraktiserende advokat.

ESPEN BERGH (61)

Espen Bergh vokste opp i Oslo. Han tok juridisk embetseksamen i 1987 og tiltrådte som høyesterettsdommer 15. august 2016. Han kom fra stilling som lagmann i Borgarting lagmannsrett.

CECILIE ØSTENSEN BERGLUND (51)

Cecilie Østensen Berglund vokste opp i Bærum. Hun tok juridisk embetseksamen i 1998 og tiltrådte som høyesterettsdommer 1. januar 2017. Hun kom fra stilling som lagmann i Borgarting lagmannsrett.

BORGAR HØGETVEIT BERG (52)

Borgar Høgetveit Berg vokste opp på Ål i Hallingdal. Han tok juridisk embetseksamen i 1997 og tiltrådte som høyesterettsdommer 1. mai 2017. Han kom fra stilling som privatpraktiserende advokat.

ERIK THYNESS (61)

Erik Thyness vokste opp i Oslo. Han tok juridisk embetseksamen i 1987 og tiltrådte som høyesterettsdommer 1. mai 2019. Han kom fra stilling som privatpraktiserende advokat.

KINE STEINSVIK (46)

Kine Steinsvik vokste opp i Sandnessjøen. Hun tok juridisk embetseksamen i 2001 og tiltrådte som høyesterettsdommer 5. august 2019. Hun kom fra stilling som lagdommer i Borgarting lagmannsrett.

KNUT ERIK SÆTHER (52)

Knut Erik Sæther vokste opp i Mjøndalen. Han tok juridisk embetseksamen i 1995 og tiltrådte som høyesterettsdommer 1. oktober 2021. Han kom fra stilling som assisterende riksadvokat.

HØGSTERETTS ADMINISTRASJON

Høgsteretts administrasjon består av eit juridisk og administrativt støtteapparat på til saman omkring 50 personar. Som domstolleiar deltar justitiarius i behandlinga av administrative spørsmål av prinsipiell og stor praktisk betydning for domstolen. Til dagleg blir Høgsteretts administrasjon leia av direktøren.

DIREKTØR BENTE J. KRAUGERUD (48)

Bente J. Kraugerud har juridisk embetseksamen frå Universitetet i Oslo. Ho tiltredde som direktør i Høgsterett 1. oktober 2019. Ho kom frå stillinga som forhandlingssjef i Virke og har tidlegare erfaring frå Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og privat advokatverksemd.

Administrasjonen er organisert i tre einingar: juridisk utgreiingseining, informasjonseininga og administrativ eining. Det er i tillegg ein assisterande direktør, ein IKT-rådgivar, ein IKT-lærling og to sekretærer som hovudsakleg bistår justitiarius og direktøren.

JURIDISK UTGREIINGSEINING

Juridisk utgreiingseining blir leia av ein utgreiingsleiar og to nestleiarar og har i tillegg 21 utgreiarar, to protokollsekretærer og ein studentutgreiar. Både utgreiarane og protokollsekretærane er juristar, med bakgrunn frå alle dei juridiske fakulteta i Noreg.

Utgreiarane har som hovudoppgåve å gi dommarane juridisk bistand i sakene som blir anka til Høgsterett. Når ei sak kjem inn til Høgsterett, blir ho fordelt til ein utgreiar som førebur saka for avgjerd i ankeutvalet. I sakene som blir fremma til munnleg behandling i Høgsterett, bistår utgreiaren under saksførebuinga og under behandlinga i avdeling, storkammer eller plenum. Utgreiarane har også andre varierte oppdrag, både for justitiarius, dommarane og direktøren. Utgreiarane behandlar materielle og prosessuelle spørsmål frå alle rettsområde. Utgreiarane er tilsette i åremål på sju år.

Protokollsekretærane er til stades under ankeforhandlinga, rådslåingane og domskonferansen og bistår elles dommarane med å sjekke kjelder og lese korrektur på avgjerdene.

INFORMASJONSEININGA

Informasjonseininga blir leia av ein informasjonssjef og har i tillegg ein informasjonsmedarbeidar og ein juridisk omsettar. Informasjonseininga har ansvaret for kontakten med publikum og presse, driftar nettsida og kanalane i sosiale medium og står for bilet-, video- og tekstproduksjon. Informasjonseininga omset òg avgjerdar, årsmeldinga og annan informasjon til engelsk.

ADMINISTRATIV EINING

Administrativ eining blir leia av ein kontorsjef og ein seksjonsleiar. Seksjonsleiaren og åtte saksbehandlarar utgjer saksbehandlingsseksjonen. Seksjonen registrerer alle innkomne saker og førespurnader og bistår dommarane og utgreiarane med det praktiske under behandlinga av sakene. Seksjonen varetar også andre funksjonar, slik som beramming av saker, kontroll av utdrag mv.

Administrativ eining har ytterlegare sju medarbeidarar med administrative støttefunksjonar som rekneskap, bibliotek, arkiv, rettsbetjentoppgåver, reinhald og kantinedrift.

Kjersti Birkeland Rudsli er ei av dei sist tilsette utgreiarane i Høgsterett. Berammer Lisa-Beth Pettersen er ein av våre mest erfarne medarbeidarar. Ho har jobba i Høgsterett i 20 år.

HØGSTERETTS ADMINISTRASJON

Bente J. Kraugerud, direktør

Christopher Haugli Sørensen, assisterande direktør

Liv Fjerstad, sekretær for justitiarius
Ajin Rasheed, sekretær for direktøren

Roar Hide Klausen, IKT-rådgivar

Gustav Hole, IKT-lærling

JURIDISK UTGREIINGSEINING

Knut André Aastebøl, utgreiingsleiar
Christine Skjebstad, nestleiar
Hege Kristine Aakre, utgreiar
Julia Kråkenes Bennin, utgreiar
Lene Moe Blom, utgreiar
Erik Fjermoros, utgreiar
Håkon Plener Fredriksen, utgreiar
Fredrik Lied Lilleby, utgreiar
Severin Stang Lund, utgreiar

Merima Buzaljko Malik, utgreiar
Elise Gedde Metz, utgreiar
Jonatan Sasson Michaeli, utgreiar
Jon Alexander Neder, utgreiar
Steinar Solheim Nordal, utgreiar
Liv Johanne Jørgensen Ro, utgreiar
Helene Rolin, utgreiar
Kjersti Birkeland Rudsli, utgreiar
Jon-Christian Rynning, studentutgreiar
Lars Kristian Skantze, utgreiar
Marie Slyngstadli, utgreiar
Victoria Steen Svendsen, utgreiar
Andreas Tangstrøm, utgreiar
Oskar Vegheim, utgreiar
Anders Berg Dønas, protokollsekretær
Håvard Kaasen, protokollsekretær

INFORMASJONSEININGA

Ida Dahl Nilssen, informasjonssjef
Reidun Ellen Engh, juridisk omsettar
Rizwana Yedicam, informasjonsmedarbeidar

ADMINISTRATIV EINING

Akmal Hussain, kontorsjef
Anne B. Lea, seksjonssjef
Morten Almås, rettsbetjent
Mariluz Acosta, reinhaldsoperatør
Gunn May Grinden, saksbehandlar
Helga Mærde Gruer, saksbehandlar
Torill Melleby Jensen, økonomirådgivar
Bjørn Vidar Kristoffersen, rettsbetjent
Mina Kristoffersen, kantineansvarleg
Mette Moe, saksbehandlar
Julie So-Man Ng, saksbehandlar
Cecilie Sjøvaag Olafsen, saksbehandlar
Lisa-Beth Pettersen, berammar
Kjersti Ruud, saksbehandlar
Mariann Solbakk, saksbehandlar
Barbara Tracz, reinhaldsoperatør
Vivi Østby, bibliotekar

JORDSKIFTE I HØGSTERETT

– *Av gods får ingen mann for meget*
Henrik Ibsen

Foto: Oslo og Østre Viken jordskifterett.

Jord og eighedsforhold har i flere hundreår vore gjenstand for konflikt. Heilt sidan 1800-talet har jordskifterettane eksistert som eit viktig lågterskeltilbod og konfliktløysar for alle som eig eit stykke Noreg. I 2022 samla Høgsterett jordskiftedommarar, jordskifte-lagdommarar og førstelagmenn til fagsamling om jordskifte.

POTENSIAL FOR FLEIRE SAKER

Høgsterett har dei siste fem åra mottatt nærmare 80 ankar over dommar og jordskifteavgjerder som spring ut frå avgjerder i jordskifterettane. Men som på andre rettsfelt har berre ein brøkdel sloppe inn til ankebehandling.

Høgsterettsjustitiarius understreka under fagsamlinga at det nok er potensial for å vise fleire jordskiftesaker til behandling i Høgsterett, men at det er ei utfordring å få framheva dei prinsipielle spørsmåla.

– I mange tilfelle vil kjernen i saka ligge i konkrete bevis-vurderingar, slik at det prinsipielle lett vil komme i bakgrunnen

ved ein eventuell anke til Høgsterett. Da aukar sannsynlegheita for at anken blir nekta fremma for Høgsterett, sa Øie.

Ho kom med ei oppfordring til jordskiftedommarane:

– Eg har forståing for at jordskifteretten ikkje alltid kan gi seg i kast med kompliserte prinsipielle spørsmål. Men dersom de gong på gong identifiserer uavklarte rettsspørsmål som de meiner bør avklarast av Høgsterett, er det nyttig for oss om de i avgjerdene heilt konkret peiker ut problemstillingane. Det kan gjerast utan at ein sjølv treng å gå nærmare inn på spørsmålet.

BEITANDE KYR I HØGSTERETT

Ei av sakene som slapp inn til behandling i Høgsterett i 2022, gjaldt erstatning etter skade frå beitande dyr på ferdigplen ([HR-2022-2068-A](#)). Høgsterett slo fast at det kan reknast som medverknad til skade at den skadelidne ikkje har gjerde, sjølv om det etter lova ikkje er ei gjerdeplikt.

Typiske tema innanfor jordskifte er fastsetting av grenser, bruksrett og deling av eigedom, skjønn, oppløysing av sameige eller sambruk, og beite- eller gjerdeproblematikk.

ØYSTEIN JAKOB BJERVA

jordskifterettsleiar i Oslo og Østre Viken jordskifterett

- Samlinga er med på å synleggjere jordskifteretten og fokusere på eit lite rettsfelt som ikkje alltid får så stor merksemd.
- Mange jordskiftesaker gjeld praktisk utforming av eigedom eller det å finne gode løysingar for samarbeid mellom partane. Jordskifterettane har stor fridom når det gjeld utforming av løysingar, men det er viktig å sjå på behovet for fleire avklaringar av for eksempel vilkåra for jordskifte.
- Jordskifteprosessen har også mange spesialreglar, og kanskje er det fleire enn nødvendig? Å snakke om behovet for forenkling i eit kunnskapsrikt forum på tvers av instansane synest eg var verdifullt!

BRITT RUSTEN

jordskifterettsleiar i Vestre Innlandet jordskifterett

- Eg synest det var ein veldig hyggeleg dag! Det er langt frå jordskifteretten til Høgsterett i det daglege, og det er derfor positivt med ein slik fagsamling for å bli betre kjend på tvers av instansane. Det er også nyttig å bli betre kjend med arbeidsoppgåvene og arbeidskvardagen til kvarandre.

Det er 19 jordskifterettar i Noreg. Jordskiftelova gjeld over heile landet. Jordskifterettane løysar problem som gjeld rett ar eller bruk av fast eigedom, og alle som eig ein eigedom eller har ein varig bruksrett, kan få bistand frå jordskifteretten. Avgjerda kan ankast til lagmannsretten og vidare til Høgsterett.

SAKER I 2022

Du kan lese om et utvalg av sakene på side 27–31.

Utfyllende saksstatistikk finnes på side 32–35.

 @hoyesterett_no

 hoyesterett

 norges_hoyesterett

I 2022 avgjorde Høyesterett 56 sivile saker og 55 straffesaker etter muntlig ankebehandling i avdeling. Høyesterett mottok til sammen 2155 ankesaker, fordelt på 457 anker over dom i sivil sak, 379 anker over dom i straffesak, 580 anker over kjennelse eller beslutning i sivil sak og 739 anker over kjennelse eller beslutning i straffesak.

VERN AV RETTSSTATEN OG PRØVING AV KRISELOVGIVNING

Gjennom kontrollen med de øvrige statsmaktene i saker som er brakt inn for domstolene, trekker Høyesterett i siste instans opp de rettslige rammene for offentlig myndighetsutøvelse og verner om rettsstaten.

Dette gjelder også i en krisesituasjon. I 2022 behandlet Høyesterett tre saker som gjaldt lovligheten av smittevernrestriksjoner vedtatt under koronapandemien. «Hyttesøksmålet» ([HR-2022-718-A](#)), som gjaldt lovligheten av kravet om karantene ved innreise til Norge for personer som var bosatt i Norge og eide fritidseiendommer i Sverige, ble avgjort i april. Retten til respekt for den enkeltes hjem er beskyttet av Grunnloven § 102 og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8. Høyesterett kom til at inngrepet i retten var lovlig etter Grunnloven og konvensjonen fordi det oppfylte kravene om lovhjemmel, legitimt formål og forholdsmessighet. Karantenekravet var heller ikke i strid med EØS-avtalen.

I november avsa Høyesterett dom i to straffesaker som gjaldt gyldigheten av lokale smittevernforskrifter med forbud mot private sammenkomster over en viss størrelse i henholdsvis Oslo ([HR-2022-2171-A](#)) og Bergen ([HR-2022-2172-A](#)). Høyesterett kom til at de lokale forskriftene hadde tilstrekkelig klart grunnlag i smittevernloven, at de var basert på en klar medisinsk faglig begrunnelse, og at forbudene ikke var uforholdsmessige. Forbudene krenket heller ikke retten til privatliv etter EMK artikkel 8. Forbudene var derfor gyldige.

Høyesterett behandlet også rettsspørsmål som har sin bakgrunn i den foruroligende situasjonen i land nær oss. I [HR-2022-863-A](#) tok Høyesterett stilling til om manglene ved det polske rettsvesenet var til hinder for at en narkotikamistenkt mann kunne overleveres til Polen etter arrestordreloven. Vurderingen dreide særlig rundt det faktum at domstolene i Polen ikke lenger er uavhengige av den lovgivende og utøvende makt – med den generelle risikoen dette gir for at mistenkte vil få krenket sin grunnleggende rett til rettferdig rettergang. Høyesterett kom til at slik situasjonen nå er i Polen, skal det lite til for at en begjæring om overlevering må avslås. I den konkrete saken var det likevel ikke tilstrekkelige holdepunkter for at den aktuelle personen ville få sine rettigheter krenket dersom han ble overlevert.

Høyesterett behandlet én sak om forståelsen av sanksjonsforskriften, etter utvidelsene som følge av Russlands angrep på Ukraina. I [HR-2022-2089-U](#) var spørsmålet om flyforbudet som var innført ved utvidelsene, omfattet flygning av en ikke-registreringspliktig drone. Spørsmålet oppsto i sak om varetektfengsling, og ble derfor behandlet av Høyesteretts ankeutvalg. Ankeutvalget kom til at flygning av ikke-registreringspliktig drone var omfattet av forbudet i sanksjonsforskriften.

Høyesterett behandlet i 2022 også en rekke andre saker som gjaldt grensen for offentlig myndighetsutøvelse etter Grunnloven og internasjonale menneskerettigheter. I flere av sakene hadde rettighetene etter EMK sentral betydning. I [HR-2022-2420-A](#) kom Høyesterett til at bevis fra ransaking av siktedes bolig kunne brukes i retten selv om ransakingen var i strid med artikkel 8, og i [HR-2022-2421-A](#) avgjorde Høyesterett at ransaking i strid med konvensjonen ikke skulle gi strafferabatt. I [HR-2022-981-A](#) kom Høyesterett til at bøteleggingen etter en Extinction Rebellion-demonstrasjon som

hadde hindret trafikken, ikke var i strid med forsamlingsfriheten etter EMK artikkel 11. I [HR-2022-2329-A](#) slo Høyesterett fast at alderskravet for familieetablering på grunnlag av ekteskap i utlendingsloven verken er i strid med retten til familieliv i EMK artikkel 8 eller forbudet mot diskriminering i EMK artikkel 14.

HØYESTERETT SOM STRAFFEDOMSTOL

Behovet for rettsavklaring og rettsutvikling på strafferettens område oppstår særlig som følge av ny lovgivning eller endrede samfunnsforhold. I 2022 behandlet Høyesterett i avdeling behandlet flere straffesaker enn de to foregående årene, til sammen 55 saker.

I april behandlet Høyesterett tre saker i sammenheng som gjaldt betydningen og rekkevidden av lovgiversignalene om hensiktsmessigheten av å straffe tungt rusavhengige for befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk. Gjennom avgjørelsene ga Høyesterett anvisning på mildere reaksjoner for rusavhengiges befatning med narkotika til egen bruk, og trakk opp grensen mot befatning med større kvantum narkotika.

Høyesterett behandlet i 2022 to saker om hatefulle ytringer etter straffeloven § 185. I [HR-2022-1707-A](#) kom Høyesterett til at ytringen var «kvalifisert krenkende» og dermed straffbar fordi den var fremsatt overfor en mindreårig, selv om den ikke ville ha vært det dersom fornærmede hadde vært voksen. I [HR-2022-1843-A](#) kom Høyesterett til at ytringer om en annens kjønnsidentitet var straffbare.

I [HR-2022-2468-A](#) tok Høyesterett stilling til straffutmålingen for en rekke BankID-bedragerier og -bedrageriforsøk rettet mot eldre. Saken fører seg inn i en lang rekke saker de siste årene som gjelder anvendelse av generelle straffebestemmelser på handlinger som har funnet sted i det digitale rom.

FORBRUKERRETSLIGE SPØRSMÅL

Sakene som avgjøres av Høyesterett i avdeling, har et stort spenn. Dersom saken reiser et prinsipielt rettsspørsmål, er det uten betydning om den enkelte sak gjelder store samfunnsmessige spørsmål eller bare beskjedne økonomiske verdier.

I 2022 behandlet Høyesterett en rekke saker som gjaldt forbrukerrettslige spørsmål: I [HR-2022-1752-A](#) var spørsmålet om en bankkunde som hadde blitt utsatt for BankID-svindel, selv måtte bære tapet fordi hun hadde gitt fra seg kode og passord. Høyesterett kom til at hun ikke hadde handlet forsettlig siden hun trodde at hun snakket med en representant for banken, og hun måtte derfor bare dekke en egenandel. [HR-2022-1322-A](#) gjaldt spørsmål om selgerne av en bolig skulle ha opplyst om at en nabo var straffedømt, mens det i [HR-2022-418-A](#) var spørsmål om en turvei over en fritidseiendom det ikke var opplyst om, utgjorde en mangel. Kjøperne vant ikke frem i noen av sakene. I [HR-2022-1316-A](#) kom Høyesterett til at en eiendomsmegler var erstatningsansvarlig overfor en budgiver for ikke å ha videreformidlet en aksept under budrunden. I [HR-2022-1980-A](#) avklarte Høyesterett hvilke krav som må stilles til en håndverkerregning for at den skal være kontrollerbar for forbrukeren.

EØS-RETT

Høyesterett behandler hvert år flere saker som reiser EØS-rettslige spørsmål. Norske domstoler kan be EFTA-domstolen om rådgivende uttalelse om tolkning av EØS-retten.

I 2022 behandlet Høyesterett én sak ([HR-2022-728-A](#)) hvor det var innhentet rådgivende uttalelse fra EFTA-domstolen under saksforberedelsen for Høyesterett. Spørsmålet til EFTA-domstolen gjaldt agentdirektivet (86/653/EØF) artikkel 1 nr. 2, som er gjennomført i norsk rett ved agenturloven § 1.

For at Høyesterett skal kunne ivareta rollen som prejudikatdomstol, har lovgiver fastsatt en samtykkeordning som innebærer at Høyesterett bare skal behandle anker over dom som reiser spørsmål av betydning utenfor saken eller som det av andre grunner er særlig viktig å få avgjort i Høyesterett. Det er Høyesteretts ankeutvalg som tar stilling til om kriteriene er oppfylt. Ankeutvalget består i den enkelte sak av tre dommere, og behandler sakene skriftlig.

Sakene som henvises til behandling i Høyesterett, avgjøres vanligvis etter muntlig behandling i avdeling med fem dommere. I saker av «særlig viktighet» kan Høyesterett settes enten i plenum eller i storkammer med elleve dommere.

Høyesteretts ankeutvalg kan oppheve lagmannsrettens dom dersom den lider av klare feil. I straffesaker kan ankeutvalget også avsi frifinnende dom eller endre domfellelsen til å gjelde en mindre alvorlig straffebestemmelse. Dette er saker som ikke reiser prinsipielle spørsmål, men som tidligere ville ha blitt fremmet til behandling i Høyesterett for å rette opp lagmannsrettens feil. Anker over kjennelse eller beslutning avgjøres som utgangspunkt av Høyesteretts ankeutvalg, men dersom den reiser prinsipielle spørsmål, kan den bli overført til behandling i avdeling.

Justitiarius og de nitten andre dommerne i Høyesterett veksler mellom Høyesteretts to avdelinger og arbeid med ankeutvalgssakene.

SAKER I 2022

VERN AV DEN ENKELTES RETTSSIKKERHET

Sakene som blir behandlet av Høyesterett i avdeling, gjelder først og fremst prinsipielle rettsspørsmål, hvor det er behov for rettsavklaring eller rettsutvikling. Selv om en del av disse sakene reiser spørsmål av direkte betydning for den enkeltes rettssikkerhet, gjelder det langt fra alle.

Ved anke over dom som ikke reiser prinsipielle spørsmål, ivaretas den enkeltes rettssikkerhet først og fremst ved at Høyesteretts ankeutvalg lagmannsrettens dom i 7 sivile saker og 17 straffesaker. Adgangen har aldri tidligere vært benyttet like ofte. Siden 2012 har det blitt avsagt 150 dommer i ankeutvalget. Samlet sett overprøvde Høyesterett 13 % av de ankede dommene i sivile saker og 16 % i straffesaker, enten ved samtykke til behandling i Høyesterett eller ved dom i ankeutvalget.

I 2022 var det 10 år siden Høyesterett fikk mulighet til å avgjøre enkelte anker over dom i ankeutvalget. Dette året opphevet Høyesteretts ankeutvalg lagmannsrettens dom i 7 sivile saker og 17 straffesaker. Adgangen har aldri tidligere vært benyttet like ofte. Siden 2012 har det blitt avsagt 150 dommer i ankeutvalget. Samlet sett overprøvde Høyesterett 13 % av de ankede dommene i sivile saker og 16 % i straffesaker, enten ved samtykke til behandling i Høyesterett eller ved dom i ankeutvalget.

Høyesterett ivaretar også rettssikkerheten i saker som verserer for tingretten eller lagmannsretten gjennom behandlingen av anker over kjennelser og beslutninger. Slike anker kan for eksempel gjelde avgjørelser om saksgangen i tingretten eller lagmannsretten, sakskostnader, varetektsfengsling og andre tvangsmidler under etterforskning, og avgjørelser om ankesiling i lagmannsretten. I 2022 førte ankene over kjennelse eller beslutning frem i 24 sivile saker og 27 straffesaker.

STABIL INNKOMST AV ANKER TIL HØYESTERETT

Til tross for at det generelt sett har vært en nedgang i antallet saker for domstolene de siste årene, er antallet innkomne anker til Høyesterett stabilt. Antallet på 2155 saker i 2022 er på nivå med innkomsten siden 2017, bortsett fra 2021, da det var en topp på 2266 saker. Den stabile innkomsten innebærer at ankeadgangen til Høyesterett benyttes like ofte eller oftere enn tidligere.

På to områder var det i 2022 en markant nedgang i saksinnkomsten. Dette gjaldt anker i saker om barnevern og anker over beslutning i lagmannsretten om ikke å fremme anke i straffesak til muntlig behandling. Selv om det er vanskelig å si sikkert, kan nedgangen indikere at Høyesteretts avgjørelser i lys av EMDs storkammerdom *Strand Lobben mfl. mot Norge* fra 10. september 2019 og Høyesteretts avgjørelser om rammene for lagmannsrettens adgang til å ikke fremme anke i straffesak etter utvidelsen av ordningen fra 1. januar 2020, har gitt rettsavklaring.

SAKSBEHANDLINGSTIDEN

Det er viktig at avgjørelsene ikke bare har høy kvalitet, men også at de blir avsagt innen rimelig tid. I 2022 gikk det i sivile saker i gjennomsnitt 6,3 måneder fra saken kom inn til Høyesterett og frem til ankeforhandlingen. I straffesaker gikk det i gjennomsnitt 4,4 måneder.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i straffesaker var lengre enn tidligere år. Hovedårsaken til dette var Advokatforeningens aksjon for økt salær i tingretten og lagmannsrettene. Aksjonen gikk ut på at forsvarere ikke ville ta imot beramninger fra Høyesterett, og på det meste var 26 saker rammet av aksjonen. I januar og februar kunne bare to straffesaker behandles. Salæraksjonen ble avsluttet ved inngangen til mai. De fleste aksjonsrammede sakene kunne dermed behandles i mai og juni, mens noen saker først ble behandlet andre halvår. På grunn av omberamninger medførte aksjonen også et visst etterslep for de sivile sakene.

SIVILE SAKER I AVDELING

Regler om innreisekarantene fra Sverige var lovlige

En rekke personer bosatt i Norge med hytter i Sverige gikk til søksmål mot staten på grunn av regler om innreisekarantene under covid-19-pandemien. Fra mars 2020 til juni 2021 gjaldt det for hytteeierne et begrenset unntak for dagsturer dersom formålet var strengt nødvendig vedlikehold og tilsyn. Hytteeierne mente at unntakene skulle vært mer omfattende så lenge de unngikk kollektivtransport og nærkontakter i Sverige, og at karanteneplikten manglet hjemmel i smittevernloven og var i strid med menneskerettighetene og EØS-avtalen. Høyesterett slo fast at det var godt begrunnet med færrest mulig unntak fra reglene i begynnelsen av pandemien. Spørsmålet var om flere unntak skulle vært innført senere. Selv om myndighetene etter hvert erkjente at smitterisikoen var liten dersom kravene ble overholdt, ga Høyesterett staten medhold i at risikoen for manglende etterlevelse kunne vektlegges. Ingen rettigheter etter EMK eller EØS-avtalen var krenket, fordi tiltakene var berettigede.

[HR-2022-718-A](#)

Vedtak om eksklusjon fra Jehovas vitner var gyldig

En kvinne ble ekskludert fra Jehovas vitner fordi hun etter menighetens syn hadde utvist «porneia», et bibelsk begrep for seksuell umoral. Religions- og forsamlingsfriheten, som er nedfelt i Grunnloven og EMK, gir trossamfunn en stor grad av selvstendighet, blant annet til å bestemme hvem som skal være medlemmer. Høyesterett kom til at vedtaket kunne prøves av domstolene, blant annet fordi det hadde store personlige konsekvenser for kvinnen. Det følger imidlertid av religionsfriheten at et vedtak truffet av et trossamfunn med en religiøs begrunnelse ikke kan settes til side kun fordi det er sterkt urimelig. Behandlingen i domstolene må begrenses til om saksbehandlingen var forsvarlig og om vedtaket var gjort på korrekt grunnlag. Høyesterett kom til at disse kravene var oppfylt, og menighetens vedtak var gyldig. [HR-2022-883-A](#)

Boligselgere hadde ikke plikt til å opplyse om at nabo var straffedømt

Kort tid før en bolig ble lagt ut for salg, var en nabo dømt til fengsel for å ha filmet sine stedøtre i dusjen og for befatning med materiale som fremstiller seksuelle overgrep mot barn. Dommen var kjent i nabolaget, men kjøperne fikk ikke vite om den i forbindelse med salget. Da kjøperne ble kjent med dommen, hevet de avtalen. Selgerne måtte selge boligen på nytt og krevde erstatning for tapet dette innebar. Høyesterett kom til at selgerne ikke hadde plikt å opplyse om dommen, og erstatningskravet mot kjøperne førte derfor frem. [HR-2022-1322-A](#)

Skade fra beitende dyr på ferdigplen

Tre kuer og tre kalver fra en gård i Sande kom inn på et område hvor det ble produsert ferdigplen. Dyrene ødela plenen med tråkk. Gårdbrukeren var erstatningsansvarlig etter beiteloven for plenprodusentens økonomiske tap, men spørsmålet var om erstatningen kunne falle bort eller settes ned fordi området med plen ikke var gjerdet inn. Høyesterett kom til at unnlatt gjerdehold kan være medvirkning «på annen måte» etter beiteloven, selv om det ikke foreligger plikt til å holde gjerde. Lagmannsretten måtte derfor behandle erstatningsspørsmålet på nytt. [HR-2022-2068-A](#)

Gondolbane på Voss – grunneiere hadde krav på erstatning

På Voss var det etablert en helårlig gondolbane som går over blant annet et boligområde og over innmark. Gondolbanen hadde forringet verdien på eiendommene og skapt ulemper for grunneierne. Grunneierne hadde krevd erstatning. Retten til å kreve erstatning berodde på eiendomsrettens utstrekning i luftrommet over eiendommene. Høyesterett uttalte at eiendomsretten omfatter deler av luftrommet, uten at den kan angis som en bestemt høyde i meter. Det avgjørende er hvor høyt grunneieren har interesse i å utnytte sin eiendom ut fra fremtidige utviklingsmuligheter. Høyesterett fastslo at gondolbanen krenket grunneiernes eiendomsrett og at de hadde krav på erstatning. [HR-2022-993-A](#)

Troms Turlag fikk beholde turisthytte på en annens grunn

Troms Turlag oppførte i 1967 en turisthytte i Tromsø kommune, etter avtale med staten som anså seg som grunneier. På 1970-tallet ble det imidlertid avklart at hytta ligger på privat grunn. I 2020 saksøkte den private grunneieren turlaget med krav om rivning. Høyesterett kom til at turlaget, etter nabolovens bestemmelse om bygning som delvis står på fremmed grunn, hadde både eiendomsrett til hytta og midlertidig bruksrett til grunnen så lenge hytta står der. Turlaget fikk derfor beholde den mot et vederlag til grunneieren. Høyesterett la vekt på nytteverdien av hytta for turlaget og at ulempene for grunneieren ved å ha den stående var små. [HR-2022-1119-A](#)

Eiendomsmegler måtte betale erstatning etter feil ved budrunden

Under en budrunde kom det inn et bud som selger aksepterte innen akseptfristen. Eiendomsmegleren videreformidlet ikke aksepten til budgiveren, og bindende avtale kom derfor ikke i stand. Etter at akseptfristen var utløpt, kom det inn et høyere bud og budrunden fortsatte. Leiligheten ble til slutt solgt til den samme budgiveren for 150 000 kroner mer enn det opprinnelige budet, og som selgeren hadde akseptert. Høyesterett kom til at megleren hadde handlet uaktsomt overfor budgiveren, fordi han hadde unnlatt å fortelle om selgerens første aksept. Megleren ble holdt ansvarlig for et beløp tilsvarende differansen mellom det opprinnelige budet og den endelige kjøpesummen. [HR-2022-1316-A](#)

En kunde måtte ikke selv bære tapet etter BankID-svindel

En bankkunde hadde i en telefonsamtale blitt lurt til å gi BankID-passord og kode til en person hun trodde representerte banken. Hun tapte litt over 150 000 kroner. I følge BankID-avtalen var hun forpliktet til ikke å gi kode og password til noen – inkludert banken og politiet. Høyesterett kom til at kunden ikke selv måtte bære tapet. For at kunden skulle blitt ansvarlig for hele tapet måtte hun ha vært klar over at hun brøt sine plikter. Siden kunden hadde vært grovt uaktsom, måtte hun likevel betale en egenandel. [HR-2022-1752-A](#)

SAKER I 2022

Lærervikarer har ikke krav på fast stilling etter tre år

En kvinne hadde jobbet som lærervikar i mer enn tre år og krevde fast jobb i Nord-Fron kommune. Ifølge arbeidsmiljøloven har arbeidstakere som har vært midlertidig ansatt i mer enn tre år for å utføre arbeid for andre, rett til fast stilling. Høyesterett konkluderte med at retten til fast stilling ikke gjelder ved midlertidige ansettelser med hjemmel i opplæringsloven. [HR-2022-2049-A](#)

Prostatakreft regnes ikke som yrkesskade for brannmenn

En tidligere brannmann fikk prostatakreft og krevde å få sykdommen godkjent som yrkesskade. NAV avviste kravet og fikk medhold i Trygderetten og lagmannsretten. Brannmannen anket til Høyesterett. For at en sykdom skal godkjennes som yrkesskade må den være karakteristisk for den aktuelle påvirkningen. Folketrygdloven krever ikke en klar sammenheng mellom sykdommen og yrkesutøvelsen, men det må være sannsynlighetsovervekt. Høyesterett kom til at sammenhengen mellom prostatakreft og påvirkningen som brannmenn utsettes for, er usikker. Med dagens medisinske kunnskap er det ikke overveiende sannsynlig at påvirkningen i brannmannyrket er egnet til å fremkalle prostatakreft. Vilkåret for å få godkjent sykdommen som yrkesskade var dermed ikke oppfylt. [HR-2022-2178-A](#)

Erstatningsutmåling etter fødselsskade når familien bor i USA

Et nå ti år gammelt barn ble påført alvorlig pasientskade under fødselen ved Haukeland sykehus i Bergen, og familien flyttet til USA kort tid etter. Høyesterett kom til at erstatningen da måtte utmåles basert på utgiftsnivået i USA. Utgangspunktet i norsk rett er at erstatningen skal være et supplement til de offentlige velferdsytelsene. Men siden barnet ikke mottok slike ytelser i USA, ville erstatningen ikke dekket hennes behov for behandling og omsorg der. Høyesterett la vekt på familiens sterke tilknytning til USA og på at de hadde flyttet uten tanke på de erstatningsrettslige konsekvensene. Lagmannsrettens dom ble opphevet. [HR-2022-1132-A](#)

Alderskrav for familieetablering var ikke i strid med EMK

En norsk statsborger med familie fra Kosovo giftet seg i 2017 med en borger fra Kosovo som var knappe 18 år. Utlendingsnemnda avsa søknaden om familieetablering på grunnlag av ekteskap fordi søkeren var under 24 år. Formålet bak alderskravet i utlendingsloven er å motvirke tvangsekteskap. For å gjøre unntak kreves det at ekteskapet åpenbart er frivillig. Høyesterett kom til at alderskravet verken er i strid med retten til familieliv i EMK artikkel 8 eller forbudet mot diskriminering i EMK artikkel 14, og at avslaget var gyldig. [HR-2022-2329-A](#)

EØS-borger dømt for tyveri kunne ikke utvises

En EØS-borger fra Romania hadde vedtatt forelegg for to tyverier. Etter det siste tyveriet ble han utvist fra Norge med to års innreiseforbud. Høyesterett kom til at utvisningsvedtaket var ugyldig. Selv om hensynet til offentlig orden tilsa utvisning etter det siste tyveriet, var dette ikke nok til å utvise ham. Etter utlendingsloven må utlendingen også antas å utgjøre en «umiddelbar og tilstrekkelig alvorlig trussel» mot grunnleggende samfunnshensyn. Høyesterett kom til at vilkåret for utvisning ikke var oppfylt. [HR-2022-533-A](#)

Fosterforeldre fikk ikke status som parter i barnevernssak

To fosterforeldre ønsket partsstatus da retten skulle avgjøre om et barn skulle tilbakeføres til sin far. Som parter i saken ville de blant annet få rett til innsyn i sakens dokumenter, til å være til stede i retten med advokat og til å anke. Høyesterett uttalte at det er kun de biologiske foreldrene og kommunen som er parter etter tvisteloven, og kom til at retten til familieliv i EMK ikke kunne gi noe annet resultat. Selv om fosterforeldre utfører en viktig oppgave for sårbare barn, må de være forberedt på at barnets opphold hos dem er midlertidig. Høyesterett la også vekt på at det kan skape konflikt dersom fosterforeldre får opptre som parter, og at det derfor ikke ville være til barnets beste. [HR-2022-729-A](#)

Høyesterettsdommer var ikke inhabil som følge av uttalelser i fagbok

En av dommerne i en sak for Høyesterett hadde i en juridisk fagbok tatt standpunkt til de sentrale spørsmålene saken reiste. Etter at dom i saken var avsagt, krevde den tapende part at saken skulle gjenåpnes fordi dommeren var inhabil. Høyesterett uttalte at det skal mye til for at en dommer blir inhabil som følge av standpunkter tidligere inntatt i juridiske bøker eller artikler, også når det gjelder spørsmål som står sentralt i saken. Unntak vil normalt bare kunne tenkes dersom uttalelsene kan oppfattes som myntet på den aktuelle saken. Høyesterett kom til at dommeren ikke var inhabil og at saken ikke skulle gjenåpnes. [HR-2022-1959-A](#)

VG kunne gjengi andres fotografier

VG publiserte i 2020 kritiske artikler om et advokatfirma med fotografier hentet fra advokatfirmaets hjemmeside og fra en åpen Facebook-profil, uten samtykke og uten at det ble betalt vederlag. Advokatfirmaet krevde erstatning for ulovlig bruk av fotografiene. Ved tolkningen av åndsverkloven veide Høyesterett ytringsfriheten mot rettighetene til bildene, og vektla praksis fra EU-domstolen. Hensynet til ytringsfriheten sto sterkt, og VGs arbeid var i kjernen for undersøkende journalistikk av allmenn interesse. VG hadde derfor rett til å gjengi bildene uten å be om samtykke først. VG måtte imidlertid i etterkant betale vederlag for bruken. [HR-2022-1113-A](#)

Ikke fradrag for Ramme gård

Eiendommen Ramme gård i Vestby ble i tidsrommet 2012 til 2020 utvidet for å huse hotell drift og kunstutstilling. Skattekontoret vedtok at det ikke skulle gis fradrag for byggekostnader og inngående merverdiavgift for en stor periode av byggetiden. Begrunnelsen var at det i uoverskuelig fremtid ikke ville være mulig for driften å gå med overskudd. Tingretten kom til at skattekontorets vedtak var ugyldig, mens lagmannsretten kom til motsatt resultat. Høyesterett var enig med skattekontoret og lagmannsretten. [HR-2022-2404-A](#)

STRAFFESAKER I AVDELING

Ytring rettet mot 16-åring var straffbar

En 57 år gammel mann hadde ropt til en jente på noe under 17 år at hun burde «dra tilbake til Somalia så får du det mye bedre, for der får du ikke noe NAV». Høyesterett kom til at ytringen var straffbar fordi den ble fremsatt mot et barn. I lys av ytringsfriheten må det være et stort rom for smakløse ytringer, og uttalelsen ville ikke vært «kvalifisert krenkende» dersom den hadde vært fremsatt overfor en voksen. Dommen gir veiledning for forståelsen av straffeloven § 185 om hatefulle ytringer når den fornærmede er mindreårig. [HR-2022-1707-A](#)

Mann dømt for hatefulle ytringer om en annens kjønnsidentitet

En mann hadde i en Facebook-tråd gitt flere nedsettende karakteristikk av fornærmede, som hadde skiftet juridisk kjønn fra mann til kvinne. Han kalte henne blant annet for en pervers mannegris med syke fantasier og skrev at det var uforståelig at myndighetene fortsatt tillot henne å ha omsorgen for barn. Høyesterett kom til at ytringene var straffbare etter straffeloven § 185 om hatefulle ytringer. Selv om det i lys av ytringsfriheten må være et stort rom for smakløse ytringer, var de aktuelle uttalelsene «kvalifisert krenkende» og derfor straffbare. Avgjørelsen er den første fra Høyesterett om hatefulle eller diskriminerende ytringer basert på en persons kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk. [HR-2022-1843-A](#)

Vitner uten forklaringsplikt skulle møtt

Nord-Troms og Senja tingrett fritok tre vitner fra å møte i hovedforhandlingen i en straffesak om mishandling i nære relasjoner. Begrunnelsen var at de på forhånd hadde opplyst at de ville benytte seg av sin rett til å nekte å forklare seg. Vitnene – tiltaltes kone og to voksne barn – var fornærmede i straffesaken og hadde tidligere gitt forklaring til politiet. Høyesterett uttalte at vitner uten forklaringsplikt ikke automatisk skal fritas fra å møte i retten når de meddeler at de ikke vil forklare seg. I dette tilfellet tilsa hensynet til sakens opplysning at vitnene møtte. [HR-2022-1703-A](#)

Mildere reaksjoner for rusavhengiges besittelse av narkotika til egen bruk

Høyesterett behandlet tre saker om rusavhengiges besittelse av narkotika til egen bruk i sammenheng. Høyesterett uttalte at rusavhengiges erverv, besittelse og oppbevaring av inntil fem gram heroin, amfetamin eller kokain til egen bruk heretter ikke skal straffes, selv om handlingen er ulovlig. Bakgrunnen var lovgiversignalene som kom til uttrykk da Stortinget behandlet Solberg II-regjeringens forslag om en rusreform. Selv om reformen ikke ble vedtatt var det tverrpolitisk enighet om at det er lite hensiktsmessig å straffe rusavhengige for slike lovbrudd. [HR-2022-731-A](#), [HR-2022-732-A](#), [HR-2022-733-A](#)

Narkotikamistenkt kunne overleveres til Polen

Polske myndigheter hadde utstedt arrestordre på en norsk borger mistenkt for utførsel av en stor mengde narkotika fra Polen. Høyesterett kom til at mannen kunne overleveres til Polen til tross for store mangler ved det polske rettsvesenet. Selv om det generelt i Polen er en risiko for å ikke få en rettfærdig rettergang, var det i den konkrete saken ikke nok holdepunkter eller reell fare for at den mistenkte ville få sine rettigheter krenket. Høyesterett uttalte likevel at slik situasjonen er i Polen nå, skal det lite til for at en begjæring om overlevering må avslås. [HR-2022-863-A](#)

Datamateriale innhentet av fransk politi kunne brukes som bevis

Fransk politi hadde klart å lese av kryptert materiale fra brukerne av tjenesten EncroChat i Norge. Spørsmålet var om materialet kunne brukes som bevis i en norsk straffesak. Høyesterett uttalte at dersom innhenting ikke kunne ha vært lovlig utført i Norge, må tre vilkår være oppfylt: De må være innhentet etter reglene som gjelder i det aktuelle landet, den tiltalte må ha rett til innsyn i dem, og innhenting må ikke ha skjedd på en måte som gjør at bruken som bevis vil stride mot grunnleggende norske verdier. Høyesterett fant at alle vilkårene var oppfylt, slik at bevisene kunne brukes i Norge. [HR-2022-1314-A](#)

SAKER I 2022

Regler om antallsbegrensninger under pandemien var gyldige

Høyesterett avsa dom i to straffesaker om brudd på smittevernforskrifter som gjaldt i Oslo og Bergen under koronapandemien. I begge sakene var det gitt bot for overtredelse av forbud mot private sammenkomster over en viss størrelse. De tiltalte hevdet at forbudene var ugyldige, og at de derfor ikke kunne straffes. Dette fikk de ikke medhold i. Høyesterett la til grunn at forskriftene hadde et tilstrekkelig klart grunnlag i smittevernloven. De var basert på en klar medisinsk faglig begrunnelse, og forbudene var ikke uforholdsmessige. Heller ikke retten til privatliv etter EMK artikkel 8 var krenket. [HR-2022-2171-A](#), [HR-2022-2172-A](#)

Frifinnelse for grov korrupsjon opphevet

En arkitekt hadde, uten å kreve betaling, ytt arkitekttjenester til en verdi av 28 000 kroner til lederen av kommunens byggesakavdeling. Lagmannsretten frifant begge for grov korrupsjon, siden det ikke kunne utelukkes at tjenestene ble gitt til avdelingslederen som privatperson. Høyesterett kom til at lagmannsretten hadde bygget på en uriktig lovtolkning. Selv om det etter straffelovens ordlyd «i anledning av stilling» må være en tydelig sammenheng mellom ytelsen og mottakerens stilling, er det ikke noe krav om årsakssammenheng. Lagmannsrettens dom ble opphevet. [HR-2022-1278-A](#)

Foretaksstraff til Bane NOR etter Filipstad-ulykken

En ungdom ble drept og to sterkt skadet ved en ulykke på Filipstad driftsbanegård i Oslo sentrum i februar 2019. Ulykken skjedde da ungdommene tok seg inn på jernbaneområdet og klatret opp på et tog slik at de kom i kontakt med en høyspentledning. Det var ikke påvist skyld knyttet til enkeltperson, men Høyesterett kom til at personer enten hver for seg eller samlet hadde opptrådt uaktsomt. Bane NOR hadde både mulighet og grunn til å iverksette tiltak som kunne ha avverget hendelsen, og det var årsakssammenheng mellom selskapets unnlater og ulykken. [HR-2022-1271-A](#)

Filmselskap fikk ikke bruke skjult lydopptak fra straffesak

Filmselskapet Indie Film hadde produsert TV-serien «Direktøren» for TV2 om en straffesak. I saken ble en mann dømt for kroppsskade mot en utenlandsk kvinne som var på besøk hjemme hos ham sammen med ektemannen sin. Mannen mente seg uskyldig dømt og hevdet i sin forklaring for lagmannsretten at han var blitt utsatt for drapstrusler fra ekteparet. Noen i salen gjorde et skjult lydopptak av forklaringen og forsvarerens innlegg. Indie Film, som hadde lydopptaket, ønsket å bruke det i TV-serien for å gi fremstillingen større «validitet» og «nærhet». Høyesterett kom til slik bruk krevde rettens tillatelse. Ytringsfriheten måtte avveies mot hensynet til det anklagede ekteparets personvern. Høyesterett kom til at tillatelse ikke skulle gis. [HR-2022-2106-A](#)

Felling av fjellrev var grovt uaktsomt

En mann i Rogaland hadde skutt og drept en fredet fjellrev. Reven var fanget i en fangstboks som mannen hadde satt opp på eiendommen sin. Den var hvit, men mannen var overbevist om at han hadde skutt en albinorøddrev. Han undersøkte ikke nærmere selv om han visste at fjellreven er fredet og utrydningstruet. Selv om fjellrev er uvanlig i Rogaland, mente Høyesterett at mannen var sterkt å bebreide og at han hadde handlet grovt uaktsomt. [HR-2022-666-A](#)

Rypejeger frifunnet etter jaktulykke

To jaktkamerater var på rypejakt sammen i Selbu da den ene ble oppmerksom på at hunden hadde tatt stand mot en rype som lå ved et grantre. Han ba kameraten flytte seg til et sted der han ville være trygg. Kameraten bekreftet at han hadde flyttet seg dit, men beveget seg i løpet av det neste minuttet videre uten å si ifra. Dette var i strid med fast rutine mellom dem. Da jegeren skjøt, ble kameraten truffet av noen haglkuler. Høyesterett mente at det i denne konkrete situasjonen ble for strengt å kreve at skytteren på nytt skulle ha forsikret seg om at kameraten ikke hadde flyttet seg i løpet av det avgjørende minuttet. [HR-2022-2179-A](#)

To knyttneveslag var ikke grov kroppskrenkelse

En 16 år gammel gutt hadde sammen med en annen overfalt en jevnaldrende felles bekjent. Gutten slo den fornærmede hardt i bakhodet med knyttneven og deretter en gang i overkroppen slik at han falt. Den fornærmede ble ikke påført skade eller sterk smerte. Høyesterett kom til at voldshandlingen skulle anses som vanlig kroppskrenkelse, og ikke grov kroppskrenkelse. [HR-2022-549-A](#)

14-åring ble utsatt for grov kroppskrenkelse

En familiefar hadde løpt etter en vennegjeng etter at de gjentatte ganger hadde ringt på hos dem og stukket av. Da han tok igjen en av guttene, bykset han fram og la gutten i bakken. Gutten fikk hjernerystelse og kroniske plager som følge av voldsbruken. Høyesterett kom til at kroppskrenkelsen var grov, og vektla den alvorlige skaden gutten ble påført. Selv om vennegjengens oppførsel hadde vært plagsom og kritikkverdig, kunne det ikke forsvare en slik reaksjon fra en voksen person. Høyesterett la også noe vekt på styrkeforholdet mellom partene, en voksen mann med bakgrunn fra kampsport og en 14 år gammel gutt. [HR-2022-1321-A](#)

Bøtelegging etter demonstrasjon som hindret trafikken

To demonstranter tilknyttet Extinction Rebellion ble bøtelagt etter en aksjon på Ring 1 i Oslo. Uten å ha varslet politiet, hindret de trafikken i om lag 90 minutter en mandags morgen. Høyesterett kom til at politiets inngripen og bøtelegging ikke var brudd på forsamlingsfriheten etter EMK artikkel 11. Samfunnet må tåle en viss forstyrrelse av dagliglivet. Når det er fare for liv og helse, kan myndighetene likevel gripe inn med en gang. Det skal også mye til for at inngrep mot en ikke-varslet aksjon, som skaper alvorlig forstyrrelse av trafikken, vil være i strid med forsamlingsfriheten. [HR-2022-981-A](#)

Kjøp av seksuelle tjenester etter kontakt på sugardating-sider

En mann hadde innledet seksuelle forhold til flere mindreårige jenter han hadde møtt gjennom nettstedet for sugardating. For Høyesterett anførte mannen at det var snakk om såkalt sugardating, og at forholdene med jenter over 16 år derfor ikke ble rammet av straffeloven. Høyesterett la til grunn at det avgjørende ikke er hva forholdet kalles eller hvordan partene kom i kontakt, men om bindeleddet mellom partene i all hovedsak er en utveksling av seksuelle tjenester mot vederlag. I denne saken dreide det seg om lite annet enn seksuell omgang mot vederlag på et hotellrom. Forholdene falt dermed inn under straffelovens bestemmelser om kjøp av seksuelle tjenester. [HR-2022-2104-A](#)

Husmor gift med fremmedkriger kunne straffes for deltakelse i terrororganisasjon

Høyesterett kom til at en husmor som var gift med en fremmedkriger i ISIL kunne straffes for deltakelse i en terrororganisasjon. Hun hadde utført husarbeid og hatt omsorg for barn. Selv om omsorg for barn ikke kunne straffes som deltakelse, mente Høyesterett at hun ved å utføre husarbeid og ta godt vare på ektemannen hjemme bidro aktivt til opprettholdelse av terrororganisasjonen. Det ble ansett som formildende at konsekvensene hadde vært harde for kvinnen, og at hun hadde tatt klar avstand fra sine handlinger og bidratt til at barna kunne få en trygg oppvekst. Straffen ble satt til fengsel i ett år og fire måneder. [HR-2022-2418-A](#)

Advokat Anne-Gry Rønning-Aaby (fremst) og advokat Kaija Marie Folkestad Bjelland i Høyesteretts Andre avdeling under ankeforhandlingen i [HR-2022-2178-A](#), som gjaldt spørsmål om prostatakraft kunne regnes som yrkesskade for en brannmann.

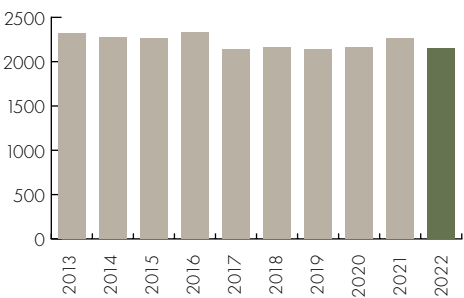
STATISTIKK 2022

SAKSINNKOMST

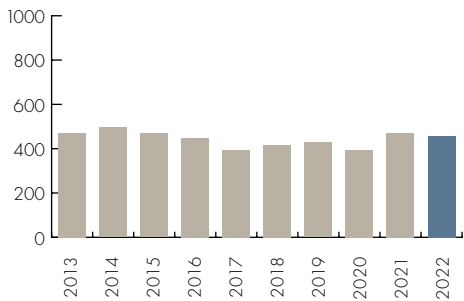
I 2022 mottok Høyesterett til sammen 2155 anker.

	2013	2013	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sivile saker, anke over dom	472	496	469	447	393	416	428	394	471	457
Sivile saker, anke over kjennelse eller beslutning	654	619	606	663	558	593	596	603	615	580
Straffesaker, anke over dom	450	400	381	382	407	403	428	347	373	379
Straffesaker, anke over kjennelse eller beslutning	744	761	804	839	783	752	692	820	807	739
Totalt	2320	2276	2260	2331	2141	2164	2144	2164	2266	2155

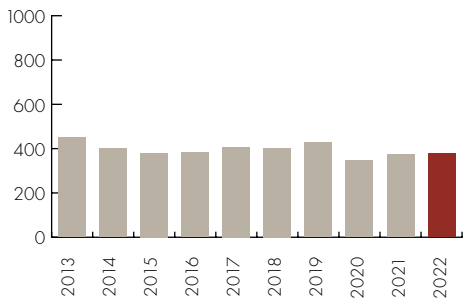
TOTALT ANTALL ANKER

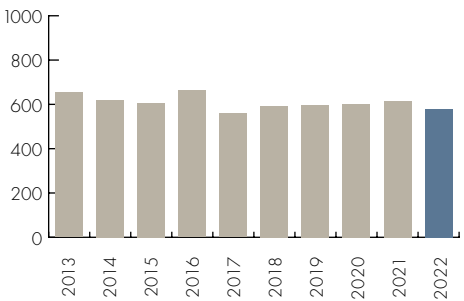
SIVILE SAKER
ANKER OVER DOM

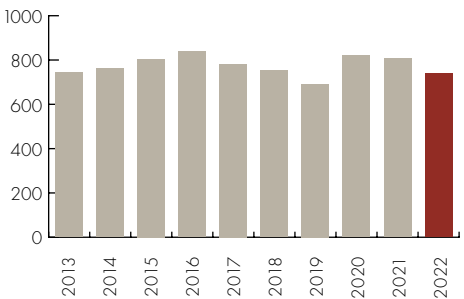
STRAFFESAKER
ANKER OVER DOM

SIVILE SAKER
ANKER OVER KJENNELSE ELLER BESLUTNING

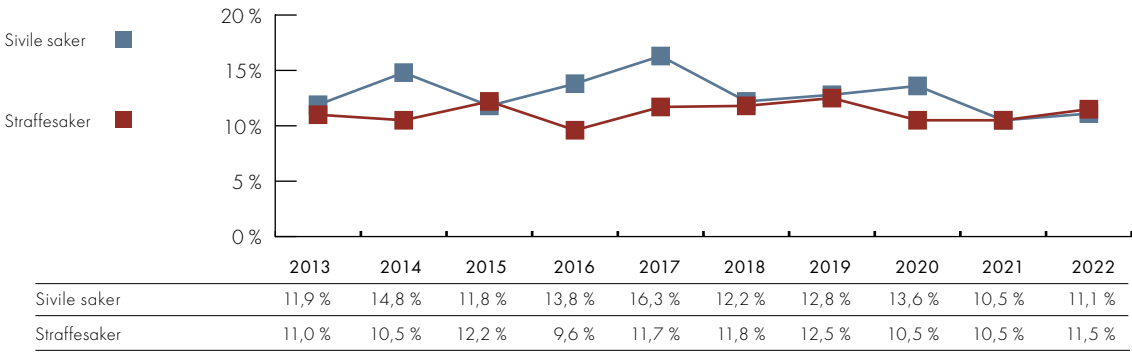

STRAFFESAKER
ANKER OVER KJENNELSE ELLER BESLUTNING

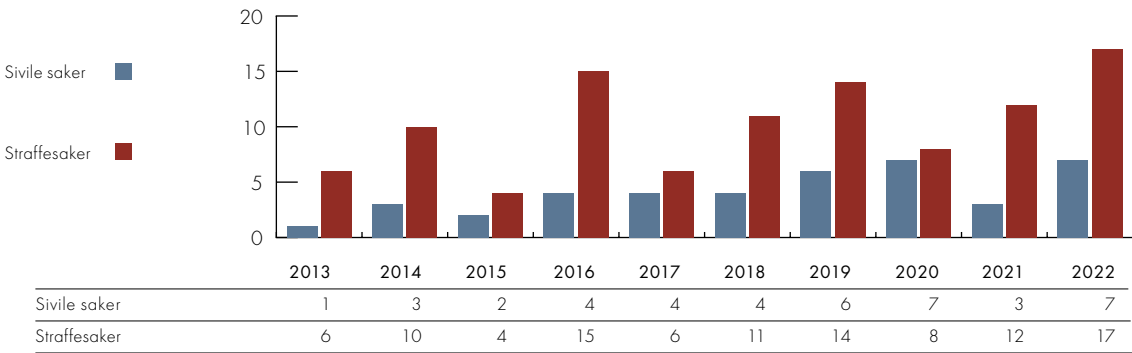
ANKER OVER DOM FREMMET TIL BEHANDLING I HØYESTERETT

Ved anke over dom avgjør Høyesteretts ankeutvalg om anken skal fremmes til behandling. Anken kan bare fremmes dersom den gjelder spørsmål som har betydning utenfor saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken avgjort i Høyesterett. I 2022 ble 11,1 % av ankene over dom i sivil sak og 11,5 % av ankene over dom i straffesak fremmet til behandling.

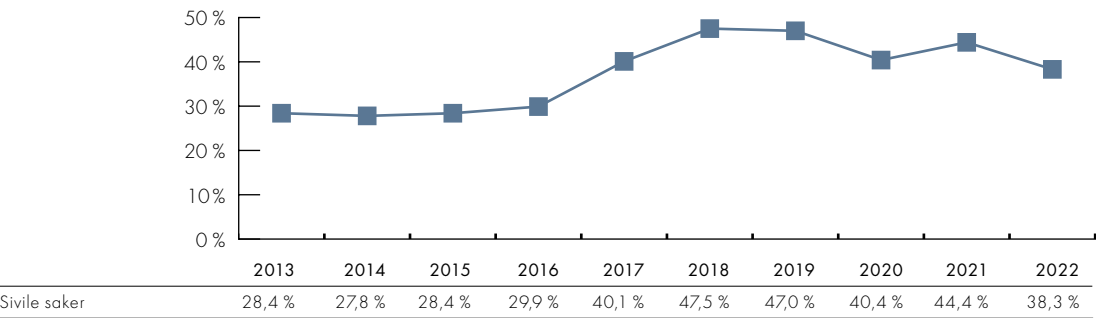
DOM I ANKEUTVALGET

I stedet for å fremme en anke over dom til behandling i Høyesterett, kan Høyesteretts ankeutvalg oppheve lagmannsrettens dom dersom den lider av klare feil. I straffesaker kan ankeutvalget også avsi frifinnende dom eller endre domfellelsen til å gjelde en mindre alvorlig straffebestemmelse. I 2022 avsa ankeutvalget dom i 7 sivile saker og 17 straffesaker.

ANKER OVER KJENNELSE ELLER BESLUTNING I SIVILE SAKER NEKTET FREMMET

I sivile saker kan Høyesteretts ankeutvalg på nærmere vilkår nekte fremmet en anke over kjennelse eller beslutning. I 2022 ble 38,3 % av ankene over kjennelse eller beslutning i sivile saker nektet fremmet.

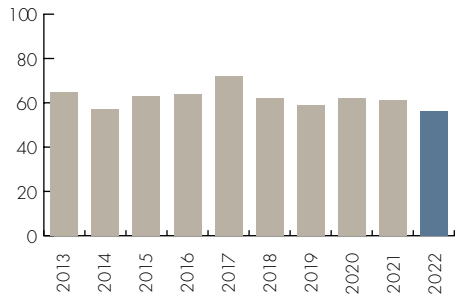

SAKER I AVDELING OG FORSTERKET RETT

I 2022 avgjorde Høyesterett 56 sivile saker og 55 straffesaker etter muntlig behandling i avdeling.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sivile saker	65	57	63	64	72	62	59	62	61	56
Straffesaker	70	47	54	49	50	43	61	43	30	55
Totalt	135	104	117	113	122	105	120	105	91	111

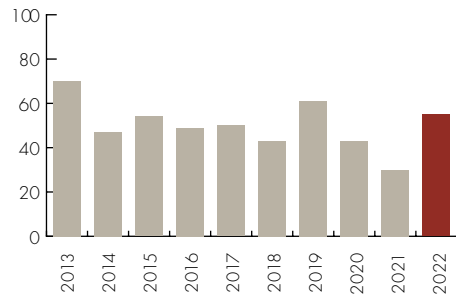
SIVILE SAKER

SAKSTYPER

Erstatningsrett	7
Sivilprosess	7
Kontraktsrett	6
Barnevern	6
Fast eiendom	5
Arbeidsrett	4
Trygderett	4
Utlendingsrett	4
Immaterialrett	3
Plan- og bygningsrett	3
Skatt/avgift	3
Advokatrett	2
Arverett	1
Forvaltningsrett (øvrig)	1

STRAFFESAKER

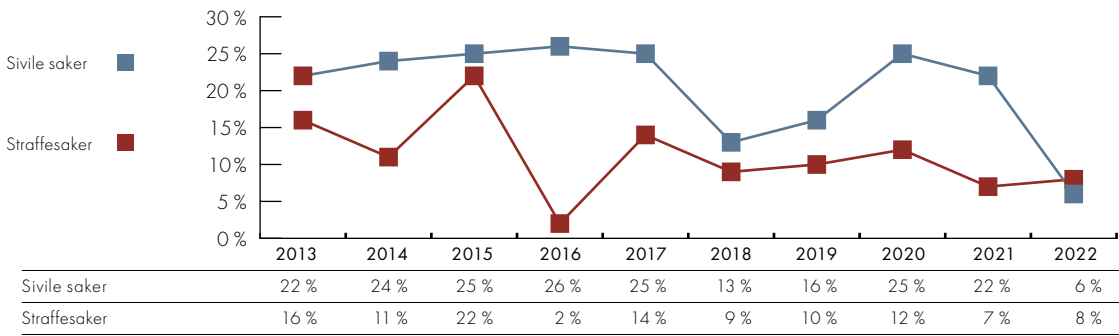
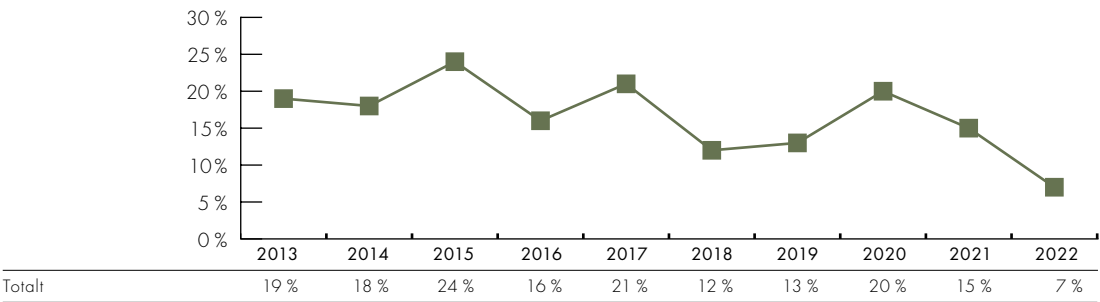

SAKSTYPER

Straffeprosess	12
Voldslovbrudd	6
Narkotikalovbrudd	5
Seksuallovbrudd	3
Toll og vareførsel	3
Økonomisk kriminalitet	3
Besøksforbud	2
Foretaksstraff	2
Hatefulle ytringer	2
Smittevernlovbrudd	2
Terrorhandling	2
Trafikklovbrudd	2
Tvungent psykisk helsevern	2
Vinningslovbrudd	2
Brudd på utlendingsloven	1
Dyremishandling	1
Inndragning	1
Miljølovbrudd	1
Omsorgsunndragelse	1
Ordensforstyrrelse	1
Uforsiktig omgang med skytevåpen	1

DISSENSER

I 2022 var det dissens i 7 av i alt 106 avgjørelser fra Høyesterett i avdeling (i til sammen 111 saker). Dissensfrekvensen var 7 %. I de sivile sakene var det 3 dissenser (6 %) og i straffesakene var det 4 dissenser (8 %). Av dissensene gjaldt 6 resultatet i saken og 1 begrunnelsen for resultatet. Det var dissens 3–2 i 4 av avgjørelsene.

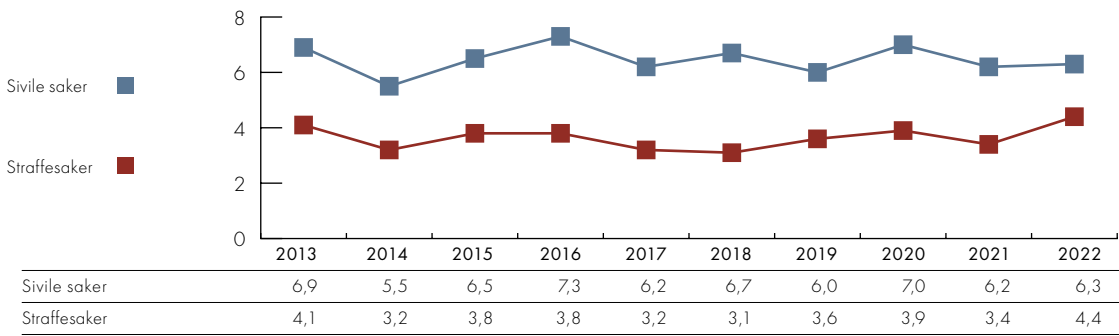

PRØVEADVOKATER

I 2022 fikk 12 nye advokater møterett for Høyesterett. Det var 4 kvinner og 8 menn.

SAKSBEHANDLINGSTID

I 2022 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra saken kom inn til Høyesterett til ankeforhandlingen 6,3 måneder i de sivile sakene og 4,4 måneder i straffesakene.

For sakene som ble avgjort i ankeutvalget, var gjennomsnittlig saksbehandlingstid under én måned både for sivile saker og straffesaker.

DIALOG OVER LANDEGRENSENE

1

Saker som er avgjort i det norske domstolsystemet, kan klagast inn for internasjonale organ som har som oppgave å handheve internasjonale menneskerettskonvensjonar og andre internasjonale avtalar som Noreg har slutta seg til.

Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), som er éin av fleire menneskerettskonvensjonar som er gjorde til norsk lov, har stor betydning i norsk rett. Private partar som meiner at den norske avgjerda er i strid med EMK, kan klage Noreg inn for Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD). Det er likevel kvart enkelt land som har hovudansvaret for å sikre at rettane etter konvensjonen blir varetatt, og at eventuelle brot på konvensjonen blir reparerte.

I mange saker for Høgsterett er EMK sentral, og gjennom grunngivinga legg Høgsterett stor vekt på å vise korleis konvensjonen er tolka og relevante omsyn avvegne. Høgsterett omset dessutan mange av avgjerdene til engelsk, slik at den norske konvensjonsbruken blir lett tilgjengeleg både for EMD og for det internasjonale rettssamfunnet elles.

I 2022 avgjorde EMD fem norske saker i kammer. To av sakene gjaldt barnevern, og i éi av desse sakene blei det konstatert at EMK artikkel 8 var krenkt. EMD kom ikkje til at EMK var krenkt i nokon av dei andre sakene, som gjaldt samvær med barn fødte etter surrogati, utlendingsrett og tomtefeste.

Endeleg. Etter to år med digitale konferansar og minimalt med reising kunne vi i 2022 igjen ha fysiske møte med dommarkollegaer frå andre land.

1. Menneskerettane stod på dagsordenen da presidenten i EMD, Robert Spano, besøkte Høgsterett i mai.

2. Domstolsrådet The High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina (HJPC) er ein av mange utanlandske delegasjonar som har tatt plass i møtesalen for å få høyre om det norske domstols-systemet og arbeidet i Høgsterett.

3. Dommarane Henrik Bull, Kine Steinsvik, Kristin Normann og Arne Ringnes framfor Harpa konserthus i Reykjavik, der Det Nordiske Juristmøtet fann stad i august. Juristmøtet er ein 150 år lang tradisjon og samlar juristar frå heile Norden. Uavhengigheita til domstolane var eit hovudtema under møtet.

4. Høgsterettsdommar Park Jung Hwa og delegasjonen hennar frå Sør-Korea var under besøket i Noreg mellom anna interessert i digital saksbehandling og video-konferansar i domstolane.

5. Utgreiarar frå Latvias høgsterett i møte med norske utgreiarar

6. Nordisk rettspresidentmøte på Grønland: Justitiarius Toril Marie Øie saman med Thomas Rørdam i Illulissat. Rørdam var president i den danske høgsteretten fram til han gjekk av med pensjon hausten 2022.

7. Leiarane for mange europeiske høgsterettar kom saman i Stockholm. Nokre spørsmål frå agendaen: Korleis bør domstolane bruke ny teknologi i arbeidet? Og korleis bør vi gjere avgjerdene så tilgjengelege som mogleg, men samtidig sikre personvernet til menneska dei gjeld?

8. Justitiarius Toril Marie Øie viser leiaren for Indonesias høgsterett, Prof. Dr. H.M. Syarifuddin, vegen til møtesalen i Høgsterett.

9. Dommarane Bergljot Webster og Kristin Normann blant dommarkollegaer på møte i EFTA-domstolen i Luxembourg.

2

3

4

5

6

7

8

9

Foto: 6. Højesteret i Danmark. 7. Network of the presidents of the Supreme Judicial Courts of the European Union. 9. EFTA-domstolen.

HØYESTERETT OG ADVOKATENE

Advokatforum 2022 – full møtesal foran innlederne: Riksadvokat Jørn Sigurd Maurud, advokat Mette Yvonne Larsen, justitiarius Toril Marie Øie og førstelagmann i Hålogaland lagmannsrett Monica Hansen Nylund.

«Høyst ærverdige rett, rikets øverste dommere». Slik starter alle advokater sine prosedyrer fra skranken i Høyesterett. Utenom rettsakene har vi også andre treffpunkter, hvor innspill og dialog om arbeidet i Høyesterett kan fremmes i et litt løsere format.

Det var nærmest smekk fullt da Advokatforum i 2022 ble avholdt for tredje gang. Med over hundre deltagere var det rekordstort oppmøte og tett mellom stolene i den store møtesalen i Høyesterett.

RETSLIGE SPØRSMÅL SOM TRENGER AVKLARING

Formålet med Advokatforum er å legge til rette for en god og konstruktiv dialog mellom Høyesterett og advokatene som gruppe. Begrepet advokater er ment i videste forstand – og omfatter også aktører og forsvarere i straffesaker. I 2022 deltok i tillegg førstelagmennene.

Temaet for 2022-møtet var ankesiling i straffesaker. For å få en anke behandlet i Høyesterett, må man ha samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Ankeutvalget består av tre høyesterettsdommere. Oppgaven går på rotasjon mellom alle de tjue dommerne.

Møtedeltagerne hadde på forhånd blitt oppfordret til å være konkrete om hvilke rettslige spørsmål man mener trenger en avklaring fra Høyesterett. – Det er kommet flere innspill enn jeg hadde våget å håpe på, oppsummerte høyesterettsjustitiarius Toril Marie Øie da møtet ble avsluttet.

PRINSIPIELLE SAKER

Førende for ankesilingen i Høyesterett er at det kun gis samtykke til behandling «når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken avgjort i Høyesterett».

Det sentrale vurderingstemaet er om det er viktig for rettslivet at saken blir fremmet for Høyesterett. I straffesaker kan dette brytes ned i tre hovedspørsmål:

- 1) Gjelder det et rettsspørsmål som ofte vil kunne oppstå, eller er problemstillingen og faktum i saken temmelig særegen?
- 2) Er det behov for rettsavklaring? Dette er særlig et spørsmål om rettskildesituasjonen er mager, motstridende eller på annen måte uklar.

- 3) Er det en realistisk mulighet for grunnlovsstrid eller menneskeretts- eller folkerettsbrudd?

Dersom det av andre grunner er særlig viktig å få saken avgjort i Høyesterett, vil samtykke til ankeforhandling kunne gis selv om saken ikke er prinsipiell. Det vil blant annet kunne være tilfelle i straffesaker der det er nærliggende at lagmannsrettens avgjørelse er uriktig eller det hefter vesentlige svakheter ved saksbehandlingen. I praksis blir imidlertid en anketillatelse bare unntaksvis begrunnet i et slikt behov for å utøve kvalitetskontroll. Ofte er dom i ankeutvalget et godt alternativ.

I 2022 var det 10 år siden Høyesteretts ankeutvalg fikk mulighet til å avgjøre enkelte anker over dom.

Justitiarius Toril Marie Øie og ny advokat med møterett for Høyesterett, Tina Storsletten Nordstrøm.

NYE ADVOKATER MED MØTERETT

Det var høytidelig, men mest av alt hyggelig da advokater som fikk møterett i 2020 og 2021 deltok på mottakelse i Høyesterett.

De fleste av dem som fikk møterett i denne perioden hadde hatt én eller begge prøvesakene sine digitalt. På grunn av koronapandemien var det ikke fysisk oppmøte i skranken, og de måtte derfor prosedere via skjerm.

For å få møterett for Høyesterett – bli det som tidligere het «høyesterettsadvokat» – må man prosedere to prøvesaker for Høyesterett. Dommerne i prøvesaken vurderer om den er bestått.

Ordningen med møterett for Høyesterett har lange røtter. Den dansk-norske Høyesterett i København hadde allerede fra 1771 en egen prøve for dem som ville søke om kongelig bevilling til å være prokurator ved domstolen. Da Norge ble en egen stat i 1814 og fikk sin egen høyesterett i 1815, ble advokatprøven innført etter mønster av den danske.

De første tiårene i Norges Høyesteretts virketid var det få høyesterettsadvokater. Advokatene hadde bare adgang til å fremstille seg til prøve i den utstrekning Høyesterett og Regjeringen fant behov for det. I 1815 ble det beskikket fem advokater. Rundt 40 år senere var antallet steget til ti.

Først i 1857 kunne enhver som fylte lovens krav til eksamens-karakter og praksis, og som hadde ført en «hederlig vandel», fremstille seg til prøve for Høyesterett.

I de rundt regnet 100 første årene av Høyesteretts virketid var det bare mannlige høyesterettsadvokater. En milepæl ble passert i 1912 da Elise Sem ble Norges første kvinnelige høyesterettsadvokat – året før kvinner i Norge fikk stemmerett på like vilkår som menn.

I 2022 var det 12 advokater som besto sin andre prøvesak og dermed fikk møterett før Høyesterett – fire kvinner og åtte menn.

HØGSTERETTS FYLKESTUR 2022

TAKK FOR OSS, AGDER!

Kvart år reiser dommarane i Høyesterett til eit av fylka våre. I 2022 var det Agders tur.

Gjennom tre intense dagar busa vi gjennom Tvedestrand, Lyngør, Arendal, Grimstad, Vennesla, Lindesnes og Kristiansand. Vi møtte ordførarar og ungdommar, journalistar, næringslivsleiarar, kommunetilsette og mange andre.

Høyesterett får inn saker frå heile landet, innan alle rettsområde. Fylkesturane gir oss derfor nyttig og viktig bakgrunnskunnskap om samfunnet rundt konfliktane.

Takk for fine møte på Sørlandet!

OPEN DAG 2022

OPEN DAG I HØGSTERETT

Laurdag 22. oktober 2022: Corpus Juris frå Universitetet i Oslo slo an tonen med konsert utanfor Høgsteretts hus, og vi opna dørene for alle som ville inn. Inne venta stands, Twist og kaffi, god stemning, omvisingar og foredrag med høgsterettsdommarane Wilhelm Matheson og Arne Ringnes. Dei fortalde om livet som dommar i Noregs Høgsterett: korleis dei jobbar, og Høgsteretts rolle som den øvste domstolen i landet.

Open dag blir arrangert kvart år i tilknytning til den europeiske dagen for rett og rettferd – The European Day of Justice – rundt 25. oktober. Vi gleder oss allereie til neste gong!

